СИЙЛАХЬ-ДОККХА ЦІЕЙ ДЕЗДАР

Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай обкома, Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Советан Министрий Советан орган

(«СЕГТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадуьл 1923 шера дехь ◆ ШОАТТА, 9 декабрь, 1972 шу. ◆ № 146 (5254). Мах 2 кап.

ЦІЕЙ ДАЬКЪАЛА ХИЛДА ШУН!

МЕХКА деррига халкъийн цхьана ах бІе шаре [illegible] деггІаьнаш [illegible] доттагІий. [illegible] культуран [illegible] Союз. Бакъ [illegible] г. Грозне [illegible] депутатана [illegible] республика [illegible] Нохч-ГІалгІай АССР [illegible].

Сергей МИХАЛКОВ, писатель, Ленински премин лауреат, СССР Лакхехьарча Советан депутат.

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТАГА СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМАГА СОВЕТСКИ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ РЕСПУБЛИКАЙ СОЮЗА МИНИСТРИЙ СОВЕТАГА

Вай мехкарча дерригча халкъий гІиэн цІей — ССР Союз кхоьллина шовзткъе итт шу дизар — гергакхочуш тхо, Советски Социалистически Республикий Союза сийлахьчо юбилейна Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика 50 шу дизарна хетаьна КПСС Нохч-ГІалгІай областной комитетан Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Советан торжественни заседание [illegible], Нохч-ГІалгІайчен коммунистийн [illegible] советски Союза Коммунистически парте ленински Центральни Комитетана хьансарча Советски правительствонна дукхахча къамел латта тха республика масса оагІорахьара толамаш [illegible] чІогІа [illegible] арах.

Сийлахь - боккхачу Октябрьски социалистически революци толамаш дина кхиний Нохч-ГІалгІайчен къахьегамхой [illegible].

Ленина гена, парте [illegible], орсий а социальни къамаш [illegible] тІера [illegible] мехкарча къоча а халкъий [illegible], ах бІаь шу къахкагІа хьалкъ сийлахь-доккха Советски Союз — дукхахча къамех латтача боккхоа адаркойн [illegible] долаш тоьлаш гІойла форма. [illegible] хІа ма да, ССР Союз хьалча шера кхечарна [illegible] Российски Федерацеха юкъахкача Нохч-ГІалгІайчен [illegible] хьалхар. Дукхахча къамех латта бІарча къа [illegible] шайга вІашагІтоьхар бахьан долаш шера [illegible] вай Даьхенца, хІара республикана, бІаьн шераш хьалхагІа дела тІехьайка хилар [illegible] экономически социальни оргалонан а, социалистически [illegible] Сийлахь-боккха Даймохк тІеха бераича [illegible] дорале, СССР хІинарча атомни революциин болгаш [illegible] чІогІа а [illegible].

Тха республикарча къахьегамхоша доккха дошлар хилча тІееlла Нохч - ГІалгІайчен автономе ах бІаь шера юбилейна дуьхьалкха КПСС ЦК-с, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо Министрий Советол дайта салам-моаршал а Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республикана шоллагІа орден — Октябрьски Революци орден кхарах долу СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указ а. ХІара тха орден лелача Нохч-ГІалгІайчен беррагча къахьегамхой цІенарагІа дег тІера баркал оал оаха хьансарча Коммунистически парте ленински Центральни Комитетан хьансарча Советски правительствонн цар дег тІера лоаш бахьарахи доккха правительствонни совгІат лаларах.

Ишта чІогІа боакхо эрах тераш эрах шоа а лур, дукхахча къамех латтача тха республика къахьегамхошта, политически къахьегамех [illegible] чІогІа а бол, тІехьгІертта къонсам доьттабу вІсдагІча [illegible] Нохч-ГІалгІайчен халкъа боахам [illegible] пачхьалкхан план заданешт социалистически декхараш толаме кхочушдар дуьхьа, КПСС XXIV съезда историческа решенеш кхочушдоахача оадо дакъалацар дуьхьа.

Советски Іаьдал латтача шерашка сийлахь-доккхача орсий халкъон вай мехкарча вежарашка долча кхача хьалхашкон масса оагІорахьара, масса тайпара новкъостал дар бахьан долаш советски вахаре образ болча хьалхашка мара хургІа долаш социально-экономически оргалонан хинна Нохч-ГІалгІайчу. Пачхьалкха заманахь тІехьайкха шетара моттиг хинна Нохч-ГІалгІайче чІогІа дегІаена промышленность а механизировани юрта боахам а болаш йолла гІалийн автономни республика а хинна дІаяттай. Валови продукце объем 40-зза лакхьа, 1922 шерина нийсхча 1,8 миллион тоннагара 21,4 миллион тоннагара кхоачаш дукхагІа хинна йоаллахаш доала мехкадаьтта 1971 шера. Лакхача темпашта дегІаяь мехкадаьтта чаккхоаха, мехкадаьтта химически, машиностроительни, промышленность кхыдола довкъош.

Дикка толамаш даьхад юрта боахама. Лакхьонна къахьегамхой хьал-торо.

Іалаьмото доккхий хувашонаш хьалла Нохч-ГІалгІайчу болхача цІаьха культуран вахаре а. ХІана республикана а университет, мехкадаьтта институт, шоаш [illegible] специальни дешара заведенеш Іилма-толлама институташ, дукха а общеобразовательни школаш, профтехобразовани училищеш, медицински учреждениеш. ХьалхагІой хьехархой, лорий, инженерно-технически Іалманаш боахлой, юрта боахама специалистий бахшца-дахха кадраш. ДегІаяь чулоамагІа социалистически формагІа къамаш йола культуран искусство.

Тха автономни республика экономикан культуран масса оагІорахьара толамаш — ленински къамий политика, сийлахь-боккхача социалистически Даьхен дерригача халкъий дехарг довла вовзала вІашагІ [illegible] новкъостал толара белгалдаьннар хьаьнта иа.

СССР хьалча Нохч-ГІалгІайчен автономни сийлахь 50 шу дизар белгалдоахкхаш оаха кІоарга кхетаду, тхоашта тахаргІдуаш деррига хІамана бахьан долаш тхоаш наргІатача халкъий адьоагІо, кхотадалар, доттагІалла, цхьана гІулакхаш леладелта Іалашдеш йола ленински къамий политика лелача Коммунистически партена декхарийла долта. КПСС ЦК-с, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо Министрий Советол дайтача салам-моаршала, республикана делкача доккхача совгІато тхо декхарийла ду Советски Даьхенна дуьхьа кІа а динагІа къахьега.

ЦІенха а кІаьд ва лур чІоагІдергда оаха ленински халкъий доттагІал. Шоай къахьегамо тха республике бахача массо къаман пролетарски интернационализмо советски патриотизмо — вай сийлахь-боккха Даьхе вІа безам чІогІа хувашча лоархІамча гІулакхий уйланца кхетам болара новкъостал дерзола хІама да гІертарга тхоаш хІаржар.

КПСС Центральни Комитетан Советски правительствонн дош лу оаха Нохч-ГІалгІай АССР къахьегамхоша дерригача халкъа социалистически дІаь [illegible] дагьа лаха а 1973 шера халкъа боахама планаш социалистически декхараш кхочушдеча [illegible] толамаш даха а, вІслагІча, кхиэтамо хьадана хьала хьадла кхоачамза [illegible] доагІаш дола лаца, КПСС XXIV съезда решенеш толаме кхочушдоахара шо но къобе, сийлахь-доккхача Ленина цІерах байрахаш лоаттачол гІулакхаш данн тешаме тхоа.

Даьхьала хилда сийлахь-доккха советски халкъ—вай мехкарча къамий народностей бохар еІаш чІала!

Даьхьала хилда Советски Союза Коммунистически партераш хьансарча коммунизма котъашхар дуьхьа деррига халкъа къовсам лоаттабара деган уражоттадар а вай вІашгІеладахар а!

ТІайнхад 1972 шера 8 декабре хиннача КПСС Нохч-ГІалгІай обкомен Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Советан торжественни заседанера.

РСФСР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМАГА РСФСР МИНИСТРИЙ СОВЕТАГА

Оаха, Советски Социалистически Республикий Союз хьалча Нохч-ГІалгІайчен автономен 50 шу дизарца хетаьча КПСС Нохч-ГІалгІай обкомен Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Советан торжественни заседание даьхья доаларашо, дег тІера баркал оал РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума, Российски Федерацие Министрий Совета Нохч-ГІалгІайчен автономе 50 шу дизарца дуьхьалдоаь дег тІера салам-моаршала дайтарах а Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика экономикан культуран дегІайовлара хадденза новкъостал дарах а.

Советски Іаьдал латтача шерашка хьансарча Коммунистически парте хьалхьале кхуагалдар бахьан долаш Нохч-ГІалгІай халкъеша, бІаьн шераш хьалхагІа дена шоаш тІехьадисе хилар дІа а дьайха, доккхий толамаш даьхад экономически культуран дегІахьуваче.

Тахьанаро Нохч-ГІалгІайче — дукхахча довкъех латта хІаналерча тайпара йола промышленность а механизировании юрта боахам а болаш йола дегІаеш социалистически автономни республика. Промышленность шоаш продукце объем ах бІаь шера 40-зза лакхъаялл.

Республика промышленность [illegible] дІаяттад мехкадаьтта доаха, мехкадаьтта чаккхдоаха, мехкадаьтта химически, машиностроени, энергетически, кхечар промышленноста довкъош. ХІанарча юртбоахама техникан кийчъа а республика колхозаши совхозаши. Хадданза дакълу къахьегамхой материальни хьал-торо.

Нохч-ГІалгІайчу шерра дегІаеннай просвещени, Іилма, культура, искусство, хьалхахьилай къамех йола боахлой, Іилманхой, инженерий, лорий, агрономий, педагогий, писателий, художникий, артистий квалифицированни кадраш.

Нохч-ГІалгІайчен халкъий материальни духовни вахар тоадалар — Коммунистически парте ленински къамий политика низ болаш лоархІамен хилара хьаьнта тешал да. Хьансарча партенон правительствонон боарам боашаш доккха баркал оал оаха дас сама даьи тха боакхо эрах.

Коммунистически парте дукхача къамех латта бІарча цхьа вошал а даш кхотадаьча вай мехкарча халкъий барт тІайнача дезале, шоаьнта болча аьттов дукха доаш дерригача халкъаша а вгара хьалха сийлахь-доккхача орсий халкъа а новкъостал дар бахьан долаш мара могаьдаш вохчаштол гІалгІайтон шоай Іилма сахьа чІогІа тоаш. Республика къахьегамхоша даим дег чу доаттадергда вай, долла хІама дерга ленински халкъий доттагІал, Октябрь карагІадаьна сийлахь-доккхача хІама хилрах тарра, дорадар а дегІахьувар а дукхьа.

КПСС Нохч-ГІалгІай обкомен Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Советан торжественни заседание даьхья доаларашо РСФСР Лакхехьарча Совета Президиумага Министрий Советага тхо дош лу Нохч-ГІалгІайчен къахьегамхой шоай хьансарча Коммунистически партенен цул Центральни Комитетан генакхуаш кхы а вІхагІа кхоталургхилархх, КПСС XXIV съезда решенеш толаме кхочушъяра низаш хьинари кхедерг на хиларах, боахами культурен дегІахьуваче хьалха толамаш доахаргхиларах, сийлахь-доккхача Ленина цІерах байрахха дахи тешаме хургхилархх.

Даьхьала хилда Советски Союза Коммунистически парте— бІаьллой классен беррагча къахьегамхойи оха бола авангард, коммунизм бахьан долаш доаттабеча къовсамо советски халкъа баьччи организатора!

Дахи даха а дахалда, тоа а хулда дезаргдоаха СССР халкъий вежарашка дола доттагІал — КПСС ленински къамий политикан карагІдаьшна сийлахь-доккха хІама!

ТІайнхад 1972 шера 8 декабре хиннача КПСС Нохч-ГІалгІай обкомен Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Советан торжественни заседанера.

ИНФОРМАЦИОННИ ХОАМ

КПСС НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМЕН НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕН ТОРЖЕСТВЕННИ ЗАСЕДАНИ

Сехкан Грозне В. И. Ленина цІерагІча культура Дворецехь хилар СССР-н Нохч-ГІалгІай АССР 50 шу дизарца хетаьа КПСС Нохч-ГІалгІай обкомен Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Советан торжественни заседани.

Торжественни заседани хьалдоладелча цул доккьамхоша хІаьхь даккхар Коммунистически парти вІашагІтоьхначу Советски пачхьалкхе хьаьвчен В. И. Ленина памятнике лиэ.

Заседани тІеелла Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель К. И. Оздоев белхашта [illegible] ах бІаь шера кьобелача нагІа, пу мехка а республике а хиннача хувцамий тІехь дог гІоздаьнна а долаш вгогаш ю вай; ахшо. Шоайта карагІдаьнача сийлахь-доккхача хІамана а гІозбаьнча Нохч-ГІалгІайчен къахьегамхоша бинаш революцие гергашка, граждански Сийлахь - боккха Даймехкан тІемаш латтача хинна сийрда кхоине бахьен, халкъа ирс бахьан шоай синош дІаделлар турпала къонахой.

Сатем отт дІа. Зале мел бетІаршаш хьал а гІайте сийлу байнача къонахой.

Гулбеннараша чІогІа тІоараш а деттаьш нов. Оздоева дег тІера моарша хоат: КПСС Центральни Комитета члена, РСФСР Министрий Совета, председатель хьалхарча заместителя Н. Ф. Васильева, КПСС Дагестански обкома хьалхара секретара М. С.-И. Умаханова нерте латтача Дагестански АССР делегацега; КПСС Черкй-Балкхарой обкома хьалхара секретар Т. К. Мальбахова, нерте латтача Черкй-Балкхарой АССР делегацега; КПСС Къилбаседа-ХІирий обкома хьалхара секретаре Б. Е. Кабалоева нерте латтача Къилбаседа-ХІирий АССР делегацега; КПСС Ставропольски крайкома шоллагІа секретар Н. И. Жевлова нерте латтача Ставропольски края делегацега; инорал - полковник Д. И. Литовцева нерте латтача Къилбаседа-Кавказа Краснознаменни тІема округа делегацега.

Цул тІехьагІа нов. Оздоева КПСС Нохч - ГІалгІай обкома, республика Лакхехьарча Советан Министрий Советан цІерагІа белхлой, колхозхой, интеллигенции, революци къахьегамен ветеранаш, коммунисташи комсомольцаши, кегийчахи мехкарийа, республика беррига къахьегамхой даькъала бейлар СССР-н Нохч-ГІалгІайчен автономни хьаль 50 шу дизарца.

Партийни, советски, общественни организаций векалаша, Грозненски гарнизона бІухоша декъа а доаш хинна СССР-н Нохч - ГІалгІайчен автономни хьаль 50 шу дизара хетаь КПСС Нохч - ГІалгІай обкома, Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета торжественни заседании хьабаІллай вайна хьалхайкху.

Дворецехь ю Советски Союза гимн.

Торжественни заседании доалъаш-хоша КПСС обкома секретара М. А. Кериимова енича предложенех, гулбеннараша дІаьхадь тІоараш а детташ торжественни заседании сийлен Президиуме хорж КПСС ЦК Генеральни секретарь Леонид Ильич Брежнев нерте латта Советски Союза Коммунистически парте ленински Центральни Комитета Политбюро.

Марш а локхаш вижменошаша Грозненски гарнизона бІухой уллу а болаш зале, хьачухь Нохч-ГІалгІай АССР байрахх, КПСС ЦК, СССР Лакхехьарча Совета, СССР Министрий Советан ВЦСПС-ан эша байрахх.

Байрахохьаьта массо дІаехт бІухой сийлен ха.

Къамеьл хе дош лу КПСС ЦК члена, РСФСР Министрий Совета председателан хьалхарча заместителан нов. Н. Ф. Васильевана. Гулбеннарша чІогІа уйла тІалхийте ладувгІ цул къамеьлага. Цо Іоржйшар КПСС Центральни Комитето, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совето КПСС Нохч-ГІалгІай обкомага, республика Лакхехьарча Совета Президиумага, Министрий Советага дайта письмо.

Нов. Васильева шитта тІайшайкахьу РСФСР Лакхехьарча Советон РСФСР Министрий Советон дайта моаршал. Цул къамеьл чаккхдолаш, массаьо чІогІа тІоараш а детташ, нов. Васильева хьалхайкху коммунизм хьалхьече дакъа толамаш бахьаш долаш Нохч - ГІалгІай АССР хьаль 50 шу дизарца дуьзаденнен цхьа Октябрьски Революци ордей кхарах дола СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указ.

Локхаш музыка, а йолаш зале бетІараша чІогІа тІоараш а детташ республика байрахха тІа Ленина ордена уллув Н. Ф. Васильева дІатІедол ихьаьхка а деза совгІат — Октябрьски Революци ордей.

Парте Нохч - ГІалгІай обкома хьалхарча секретара С. С. Апряткина доккха совгІат лаларах дег тІера баркал оал партенен правительствонен. Нохч-ГІалгІайчен истори, цул халкъий ирс хила йиш хилар Сийлахь-боккха Октябрьски Революци хьаьнцаре. Вай республикана ше орден кхарах вай лоархІ дуьхьачак къамех болча Нохч-ГІалгІайчен къахьегамхошта революционни къовсаме, советски Іаьдал оттадечан чІоагІдечен карагІдаьнчаренашта мах-бар, Октябрь карагІдаьнчарашт лоралеш йир Сийлахь-боккхача Даьй-мехка тІемаш тІа дакъа лаьцар, социализм коммунизм хьалхьева пар хьанаре дахьа лаьцар. Республика къахьегамхоша, — боах нов. Апряткина, — цу дезача совгІата шоаш дурга КПСС XXIV съезда решенеш кхочушъечча керла толамаш дахарца.

Гулбеннараша чІогІа тІоараш а детташ нов. Оздоева Іоржйшар РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Министрий Советон дайта моаршал.

Цул тІехьагІа С. С. Апряткина дош лу СССР Союзе Нохч-ГІалгІайчен автономни хьаль 50 шу дизарах доклад е.

ДІахо торжественни заседание гулбеннарашта хьалхашка къамаьл дир: В. И. Касенкова — буруь тохара балхий Старогрозненски контора цІа хезача бурувдеттача мастера; М. С.-И. Умаханова — КПСС Дагестански обкома хьалхарча секретара; А. Д. Катерманова — Урус-Мартана района «Гойтинский» совхоза директора, Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета депутата, Социалистически Къахьегамо Турпала; Т. К. Мальбахова — КПСС Черкй-Балкхарой обкома хьалхарча секретара; Э. Чапановс — Нохч - ГІалгІай пачхьалкхен университета студенткас; Б. Е. Кабалоева — КПСС Къилбаседа - ХІирий обкома хьалхарча секретара; Н. И. Жевлова — КПСС Ставропольски крайкома шоллагІча секретара; инорал - полковника Д. И. Литовцева — Къилбаседа Кавказски Краснознаменни тІема округа командующе.

Зале гуладоаш цІе галстукаш болча берааш — уж да торжественни заседание доаккхалохоша пионераш новкъа бахка пионераш.

Торжественни заседание, КПСС обкома, Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума, республика Министрий Совета цІерагІа СССР-н Нохч - ГІалгІайчен автономни хьаль 50 шу дизарца дуьзадеш цІей даькъала дувлаш дукха телеграммаш хьахий. Уж Іоеша дош лу парте обкома секретара М. А. Доржиева.

Зале гулбеннараше чІогІа тІоараш а тохаш тІаэ КПСС обкома Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиумен Министрий Советан цІерагІа СССР-н Нохч-ГІалгІайчен автономен 50 шу дизарца дувзаденна нов. Валаева организацешен новкъосташтен бархал аларах енна предложени.

Цул тІехьагІа торжественни заседание дакъалоацараша деган аІлама тІаэ КПСС ЦК-ага, СССР Лакхехьарча Совета Президиумага, СССР Министрий Советага доххьйта письмо, цул проект Іоржйшар парте обкома шоллагІча секретара М. М. Баматгиреева, шитта тІайшар РСФСР Лакхехьарча Совета Президиумага РСФСР Министрий Советаген дохьйта письмо а, цул проект Іоржйшар парте обкома секретара Х. Х. Бокова.

Дош хаддаш Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Совета председатела Р. В. Балаева къамеьл даьчул тІехьагІа торжественни заседани чакхьйаьнилта хьалхайкаду. Массаьо а доаш «Интернационале».

* * *

СССР-н Нохч - ГІалгІайчен автономни 50 шу дизарца хетаь В. И. Ленина цІерагІча культура Дворецехь хиннача торжественни цІейна хетаден доккха концерт оттадаьра хьалхар.

Суртеш тІа: аьрдагІа — торжественни заседание зал. АьттехьагІа — Нохч - ГІалгІай республика ахна Октябрьски Революци орден республика ЦІена байракхах дІаболлаш ва КПСС ЦК член, РСФСР Министрий Совета председателан хьалхара заместитель нов. Н. Ф. Васильев.

Р. Дана суртеш.

КПСС НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМЕИ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ

ЮБИЛЕЙНИ ТОРЖЕСТВЕННИ ЗАСЕДАНИ

НОВКЪОСТА Н. Ф. ВАСИЛЬЕВА КЪАМАЬЛ

Дика новкъостий!

Тахан вай Даьхен дерригача халкъаца цхьана шуьйн республика къахьегамхоша а торжественно лезду хьалхардоккха денош — СССР-н Нохч-ГІалгІайчен автономни хьаьжь 50 шу дизар.

Мукъаба соца Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета, СССР Лаккхехьарча Совета Президиумен СССР Министрий Советен, Российски Федераци Лаккхехьарча Совета Президиумен Министрий Советен цІарах а цу гІирса тІехь ше а шуга да боллуш, колхозхой, интеллигенци, берриге къахьегамхой сий доза шу ... даьккала дуьйла. Вахаре а къахьегаме а кхин доккхий толамаш доккхалда шуьш республика дегІаяххуьйлаа, вай мекка коммунизм хьалъяра доттаьбеча къовсаме.

Ах біь шу даьлцад Советски Социалистически Республикий Союз хьаъкхайкхаь. ХІанз вай Союз — ше дуьнен къамаш чудогІуш бохуш долу къаьмнийн новкъостийн вахаргдолчу доттагІалла. Цунна чуйогІу 15 союзни 20 автономни республика, 8 автономни область, 10 къаьмнийн округ.

СССР хьаьжь шайчьадао ше хьахуьйлане интернационально хьаьжь Советски Іедал. Советски республикаш массе а доакъоша шайсача новкъа дегІаяздо. В. И. Ленин шорте а латташ Коммунистически парте масса а оагІорахьарча бахьа.

Советски Союз хьаьжь лоавхІамаца фактор хилар толамна социализм хьалъяра. еррига республикий экономики культурен сиха дегІайоалаяра, оборони ше хьалъяшта юкъерча аьнне социалистически пачхьалкхан автономите чІоагІъяла.

Дуьнеха къаьмаш чудоагІа социалистически пачхьалкхе хьаьжь, вай халкъаша цхьана дегІаяна социалистически общество хьалъ, ... къаьмний дош къовсталоза Советски опыт деррига дуьнено мотаиь тІа а шійло. ХІаьта социальнийн къаьмнийн наргІато берин къовсам доттаьбершта мах баь эвгоаца новкъостал а ду.

ХІанз Советски Союз деррига дуьнено кхьаькашке коммунизм хьалъяр жхи, халкъий доттагІало ... дуьне халкъаша къахьегарга ... гІоаттача ... тоша латт. ... тайнара хьалъох къалла ... тайнара доза ... къаьмний а ... продуктий а доттагІаллех къахьегаш къоттайнача ... Іедала ... ХІанз санна дегІарх ... Ленина на ... ХІанз гуш ... Лениа на ... дуьхьал ... Іедала ... республика ... социалистически ... культурни революци а социализм хьал а ... СССР Союзах ... болу дуьнена ...

Советски Союз шой ах біь шо юбилейне ... материални ... Тахан ... кхоттам ... вешаргІехетарна ше йолу тайнара тьегІвывалоо Советски пачхьалкхан ... кхоллам ... творчески ... вахаран низам.

СССР хьаьжь 50 шу дизара юбилейн ... вай мехка къахьегамхой ... коллектив ... къахьегамен политически ... Из исторически ... доттагІашца ... ше дешар ... къахьегамна ... белгал ...

Российски Федерацица цхьаьтаре бІаьра ... республикашта ... шо ... халкъех таьа ... доттагІаш доза даькъа льацад ... ГІалгІайча ...

Нохч-ГІалгІай АССР аш біь шу дуьза юбилей деІ а деш, вай доккхал а деш юкъаьлен Сийлахь-боккхача Октябро кхоьтало хьукъачул тІехьагІа къахьегамхоша хьабелча боккхача исторически вахьара.

Советий Іедал бахьан нохчийн гІалгІайн халкъаша доттаьбача къовсама ... исторически ... советски пачхьалкхен хьаьжь ... общество хьаьжь хала ... дуьзна санна сийлахь-боккхача Ленина цІерах, ... хьакхелача большевикий партеца. Владимир Ильич Ленина чІогІа боккхо ... хинай революци котъьюнача мехка ... хьахта ... Іедал ... кхоьта ... бокъонаш болаш хилйтаоо. дуьне къамаша ... маршо уж ... хилийтара. Ерригача Кавказа санна Нохч-ГІалгІайчен партийни организаци ... лоархІам болаш а «Азербайджана, Гуржий, Армена, Дагестана, ГІойски республика коммунисташка» В. И. Ленина язьдьа письмо тІа а ь указаниеш. Цу тІа Владимир Ильича яздаь: «Кавказа советски республикаш, хьаькала а юнаш со се тешаш ... буржуазе ... тІом ... социализма ... шаьн ... дарах».

ГІаьне хІама гуш дола уж доьташ бакъхилар. Халкъий межа ... халкъашта ... къаьсто ... советски Нохч-ГІалгІайче хьало. Ленински къаьмний политика чакхъяккхарах цуш къахьегама тІеьа дола халкъий ... шоаьо доьйш ... шеІаоа чІоагІа гІа ... дІахьалхашкахь — коммунизмага болх уж.

Кхоьача вахаре бода ницъ ... колхозие. Къиза классова тІом а бейн чІоагІеш Нохч-ГІалгІайчен ... Советски Іедал. Моттаргча большевистски организацийн коммунистий парте кулгалла ... Грозненски пролетариат, нохч-гІалгІайн кхайн къе ... классовни ... тІом ... болхлой классо ... козачество. ... Асне ... белогвардейски ... контрреволюци ... Нохч-ГІалгІайчене оттаэно Советий Іедал.

Нохч-ГІалгІайчене Советски Іедал оттадечи ... доттаьбьача къовсама Іадьмата ... В. И. Ленина уггаре — советски ... Георгий Константинович Орджоникидзе, Сергей Миронович Киров, Михаил Иванович Калинин. Халкъа Іедал бахьан доккхо ... гІалгІай ... къаьмни ... Вай ... Николай Гикало, Асланбек Шерипов, ГІапур Ахриев, Александр Дьяков, Николай Анисимов, кхи дукхахо а ...

Уккхаьа торжественни заседани, Советски Іедал бахьан ... доттаьбача ... дукхаха ... Вай ... юбилей — Нохч-ГІалгІай АССР 50 шу дизао даьлча ... коммунистий къахьача ... революци ... тІеман ...

Халкъа боакам ... Нохч-ГІалгІайчен къаьмий ... хинабен. Царшта ... Іалахьате чІоагІа тІехьаьгІа ... культура ... тІехьале ... тІа а но чІогІдоза къаьмаште ... халкъаьшта ... тешаш болар.

ДІахлача замах кхол тІехьале ... обществено-политически ... уклад социалистически ... кхоьа ... культурни дегІайоалаеча ... гІа бан ... ХІаьта ...

... Советски Іедал ... бохаш болуш мехкаьла ... бохаш дегІаяхьа ... хьаьтаьа ... Советски пачхьалкхен масса оагІорахьара ... Республика ... ду шой мехкаьтта промышленностах 50 шу гаьнта ... Нохч-ГІалгІайчен ... Баьде, духхьал Советски Іедал ... тІехьагІа ... дегІаяха ... промышленность.

ХІанз уккхаза лоэнаш 20 миллион тонн мехкаьттен 5 миллиард кубометр газ. ХІанз хІара шера Нохч-ГІалгІайчен ... 1913 шера ерригача пачхьалха Росс ... кхузза ...

Республика промышленни потенциале лоархІаме моттиг ... мехкаьтта ... мехкаьттахимически индустре.

Даьхен мехкаьтта индустрена хьалханца Нохч-ГІалгІайчен карагІдайнарш ... Бакъда, кийна гуш ... хилар, духхьал шоай ... масштабагІа мехкаьтта промышленность дегІайоалае ... Из де ... дерригача къаьмий ... мехкаьттахоша, машиностроительни, трубопрокатчикаш, мехка ... специалисташа вожараштоца новкъостал доттаьдар бахьан дола.

Нохч-ГІалгІайче шерра дегІадаьккхад промышленности ... — машиностроени, металлообработка, приборостроени, энергетика, химически а, кхечи а йига а промышленность. Республике болх беш я хІанзарча хьаьна 173 промышленни предприяти.

Боаьлоша, инженерий-технически болхлоша, мехкаьтта промышлай, заводий, фабрикий, гІишлойн транспортей ... болхлоша ... республика промышленность хІанзара ... дукхача ...

Нохч-ГІалгІайчен болхлой классе ... интеллигенци ... шоай гІераш.

Советски Іедал даттача шераш Нохч-ГІалгІайчен юрта боахаме а доккхий хувцадалар кхинад. ДІахача хана тІехьадисача а ... республике ... техникаш ... социалистически бохамаш.

Юрта боахам дегІаякхулаа ... юрта ... лелаоро ... бахьан ... юрта боахаме ... Нохч-ГІалгІай АССР, промышленности юрта боахами дегІакхулача ... доккхий берках ... хьаьжь а ... колхозаши совхозаши ... советски халкъа дукъа хІара ... материальни ценносташ хьакхолларашта.

Экономически гІирсаш хьалаеча ... Нохч-ГІалгІайчен къахьегамхой вахара ... культура, Іилма, искусство дІаьо дегІакхуьлилга.

Нохч-ГІалгІайче дуккха хана ... массанахьа йоазув — дешар долаш республика я. Цхьабакъда, хІанзара ... дукхаьа ...

... КПСС Централиш Комитета ... Советски правительство ... Нохч-ГІалгІайчен пачхьалкхен университет хьа... Дика специалистий кийчбу Къахьегама Цера Байракх орден лелаеча мехкаьтта институто. Тахан Нохч-ГІалгІайчен хукха кхий ... Москве, Ленинграде, Киеве, мехка кхыьа гороадашкарча вузашка ... Республике болхаш ... тайп-тайпара профилаш йола кхьера специальни дешара заведенеш, Іилма-Іоахамен проектни институташ, филиалаш.

Дуккха дукха дукхаргІа ба шуна хІано ...

Республике городашка юртанкаш радиофикаци ... телевиза хьахьегамхой цІенойка телевидения ... культурно-просветительни учреждени шерра сеть хьалъйина.

Дукхача къаьмий советски литератури искусствой дегІаяна доаув ... торонаш хьалъйила социализма. Хоуш ма хилача, нохчийн гІалгІайн литература Октябрьски революци ... тІехьагІа дегІаяха ... дерригача ... къаьмний литература ... мастерий ... советски литературе ... моттиг дІалоцаш.

Республика интеллигенции дукха башха-дикача вайлаша творчески къахьегарна культура, просвещени, здравоохранени дегІадоккха новкъостал ду.

Нохч-ГІалгІайчен болхлоша, колхозхоша, интеллигенце из а хьинар а цо кходеш къахьегара, коммунизм хьалъяча ... 1965 шера боккха ... Халкъа боахам дегІабоалабе ... доккхий толамаш даьа ... Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республикана Ленина орден елар. Цу совгІато вайна дукха ... дукхаь кхайнахь ... коммунизм хьалъьяра керд ... тІехь ... гІулакхашта ... уготтадир.

Сийлахь-боккхача Октябрана, — В. И. Ленина цІерах дуьхьа ... да лоархІаме ... социальни проблемаш ... нийса ... дуьнен ... общественни вахаре ... тайпара дахьа ... Малхбоален ... коммунистически общество хьалъяре ... Республикана ... боле ... ехкаш ... 72 хкалсаг СССР, РСФСР. Нохч-ГІалгІай АССР Лаккхехьарча Советий депутат а, 4500 совгІа ... депутат. Советски Союза медалий орденаш ... ХІанз ... вахар ...

Республика вахаре тІехь-тІехьагІа боккхагІа лоархІам болаш болчу хьакархой ...

Керда вахар хьаькхелача ... доккхий ... Нохч-ГІалгІайчен халкъий духовни социальни облик. Коммунизмах гІулакха ... советски патриотизми социалистически интернационализми, къахьегамен общественно-политически ... активность хилар шуь ... ца Іемалаш ... ХІаьта ... совгІа ... Советски ...

СССР-и республика автономия хьаьжь 50 шу дизар ... Сийлахь-боккхача Даьй-мехка тІом латточа бараша цхьан сарах ... шерашка хьамсара Даьхе ... Гроне, МагІалбика мехкаьттахоьа хьакхаш доагора ...

... дуккха дукхьа дукхача даьхча ... материальни ... культурни ... Производство ... хала ...

... Нохч-ГІалгІайчен болхлой класс, колхозни ахархой, интеллигенци КПСС XXIV съезда исторически решенеш, нІслагІча пятилетка заданеш кхочашъяра къахьегаш ...

Промышленни продукцина реализаци ара боарам лаккхлу республика ... производства эффективность ... научно-технически карагІдаьмараш юкъедолдарна ... болх бу. Цхьабакъда, карагІдаьмарах кхочашбеш ... советски ... «Селкхарчул дикагІа болх берга тахан, хІаьта кхана — тахарчул дикагІа» яхача принципий бах, къахьегамхой ... Парте хьалха ... гІулакхаш ... дІахьалхаш ... хІаьта ...

Уж ... предприятеш болх ритмичне ... отдельнани ... Іаламатион ... капитальни гІишлон ... гІулакха ... пачхьалкхено ... производственни площадашка социально-культурни объекташ ...

Шоана ... уж а ... хьалха ... дІаьяза ... кхаьстта ... дукхьа тІулакх да.

Из да дика готтара чІоагІа ... тур ... хоча ...

Владимир Ильич Ленина ... юбилей ... способ — ... дукхагІа торкхи тІахохьта. ХІаьта шуь ... республика ... доккхий да. НІслагІча пятилеткагІа республикан ... промышленни продукци боарам 1,5-зза дукхагІа ... Хьалоаккха ... дукха дукхагІа ... металл ... кІоаргІа ... юрта моттиг ... мехкаьтта ... дела ... Мехкаьтта ... технологически ... реконструкци ... продукци ... дукхагІа ... металлообработка ... капитальни вложенеш болаш.

Уж новкъостий, доккхий белхтохаш ... энергии ... шоай цифраш ... Партен правительство тешаш я областной партийни организаце кулгалле республикерча къахьегамхой ... кхочашдоргдаь ...

Вай парте Центральни Комитета ... дІало ...

Шерагара шерага дукхагІа ... капитальни ... пятилетки ... Пятилетка ... продукци 14 процент лаккхъелар ...

... республика ... 1971 шера ... хила ... пачхьалкхен ... шура, фусаш ...

... хала цхьабакъда ... мехка ... совгІа ... резерваш. Цхьайолча ... колхозашкен совхозашкен юртбоахама культураш хьувзаеш дола ба ... Массанахьа лакха хьувзача ... хьайбаш ... хьакхчамбоаплаш. Цхьайолча колхозаши совхозаши кулгалхой ... кхочамхиллал болх ... хьаьй ... продуктивность лаккхъяа, дуьне, шура, хьайбела ... пачхьалкхенга йоххара.

ХІанз юртанца кийча ... гІадоагІача шеба. ХІара боахаме ... комплекс. Йоалаш ... резервашта ... 1973 шера лакха ... юртбоахама культураш ... хьалкхеелга Іалашде ...

КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС тІайхар 1972—73 шерашца ... продукташ ... Ерригсоюзни социалистически ... болх.

СССР хьаьжь 50 шу дизара ... цІей хьачІанхоачаш Куйна дайт ... къахьегамхошка ... хьагІадоагІача шера ... социалистически ... парте XXIV съезда решенеш вахаре кхочашъяра.

КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК-с ... инициатива ... 1973 шера ... юрта боахама ... Ерригсоюзни социалистически ... КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС ... республика ... социалистически ... тІаьхьарча ...

Шеко ма, Нохч-ГІалгІай АССР колхозни совхозни болхлоша ... продуктий дукхагІа ... дегІадоаладеш ...

НІслагІча пятилетки ... чІогІа ... партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацешта, республика ... къахьегамхой. ... организаторски ... социалистически ... гІулакха ... кхоллаяна ... производства ... моральни материальни стимулеш ...

Мукъаьбе соца болхлой класса, колхозий къахьегамхоша, интеллигенца, республика ... нІслагІча пятилетка планаш КПСС XXIV съезда решенеш толамца кхочашъяра тІайхча социалистически дехкарш ... доккхий толамаш дахар ...

Нохчийн гІалгІайн халкъий вахаре хинна доккхий хувцамаш, экономикан культурен сиха дегІадар — из вай Коммунистически парте чІоагІа ... ленински къаьмий политика ...

Советски Социалистически Республикий Союз ... хьаьнгара Іалашонаш ...

... Бахьанче лоархІаме ... ... экономикан ... культурен ... Из дика ... Нохч-ГІалгІай АССР-е ... Российски Федераци ... автономни ... Нохч-ГІалгІайчен мехкаьтта, мехкаьтта аппаратура, станокаш, кхыйола оборудовании доттаю дуккхача союзни автономни республикашкен доазол дехьарча дукен 30 совгІча мехкех. Цунна цхьана вай мехка дуккхача республикашкара, краяшкарен, областашкарен хьайбеча ...

Социализма коммунизм ... къаьмнаш доттаьбеча хана советски ... тІа-тІа дукхагІа хьалъ цхьаьтарра йола духовни ... Тайп-тайпарча къаьмех бола ... декхарашкен ... кхетамгіен дилача шоайла гаргагІа хулаш боагІа. Вай юкъара принципиш а Ленина дІалатта социалистически Даьймехка ... гІулакха теша ... доттагІаллех ... новкъостий хьалоацаши гІо деши, къахьегам бохаш, общественни ... коммунистически ... хилар.

Советски ... интернациональни ...

Цо хьакъокх Коммунистически парте решенешка ... социалистически ... Ленински ...

КПСС XXIV съезда Отчетни докладе Л. И. Брежнева белгалдаьккхар парте кхы дІахо а берриг ... къахьегамхой ... интернационализм ... кхетадаккха ...

Даха чІоагІа йола ... советски ... доттагІал — коммунизм ... хьалъйа ... СССР хьаьжь 50 шу дизар, вай мехка халкъаш ... Коммунистически партена, цун ленински Центральни Комитета ...

ДІахо бодача хана а ... къаьмий сотрудничество — Советски Социалистически Республикий Союз.

Бокъо я соца КПСС Централиш Комитета, СССР Лаккхехьарча Совета Президиумен, СССР Министрий Советан КПСС Нохч-ГІалгІай обкома, Нохч-ГІалгІай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума, Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Советан ... РСФСР Лаккхехьарча Совета Президиумен РСФСР Министрий Советан ...

Бокъо я соца, новкъостий, Автономни Советски Социалистически Республикана Октябрьски Революцен орден ... доза СССР Лаккхехьарча Совета Президиумен Указ Іоеша.

Мукъаьба соца Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета, СССР Лаккхехьарча Совета Президиума ... Нохч-ГІалгІай АССР ...

Октябрьски Революцен орден ... новкъостале, республика ... къахьегамхоша ...

(Н. Ф. Васильева ... тІаболабатте ... дІадаьд ... массехьа ...).

НОВКЪОСТА С. С. АПРЯТКИНА ДОКЛАД

Дика новкъостий!

30 декабре Советски Социалистически Республикий Союза 50 шу дуз. Из сий дола да гаргл ше ... вайна чІоагІагІа хоалу советски наха, дуьнен дерригача ... Сийлахь-боккхача ... юбилей. Сийлахь-боккхача Социалистически ... Советски Союз ... Октябрьски социалистически революци санна духхьал вай Даймехка ... революци ... СССР ... дерригача дуьнен ... — Советски социалистически пачхьалкхе.

Нохч-ГІалгІайчен къахьегамхошта ... тахан вай ... республика автономни хьахкайхаь 50 шу дизар. Шой пачхьалкхан ... союзни автономни республикаш ... Нохч-ГІалгІайче ... СССР хьаьжь ... коммунизм хьалъяра ... тайп-тайпарча къаьмий ... Октябрьски революци.

Советски Социалистически Республикий Союз хьаьр вай Даймехка ... «Вай пачхьалкхен истори чуть. — КПСС XXIV съезде хьахад Л. И. Брежнева, — ... СССР хьаьжь тІехьа ...

... политикен ... парте ... Цунна ... Сийлахь-боккхача Октябра ... социалистически ... халкъашта ... социалистически ... Советски пачхьалкхен опыто ... дІахьожа ... общество социалистически ...

Дегаш ... хІаьта ... Советски пачхьалкхе ... Владимир Ильич Ленин ... теоретически практически ...

... хьалхарча ... социалистически пачхьалкхе ...

ХІаьта тахан сий дола юбилей язьеш, Советски Социалистически Республикий Союз хьаьжь сийлахь-боккхача ... Владимир Ильич Ленина ... СССР — из ленинизма котало, ...

В. И. Ленина ... Сийлахь-доккха гІулакх да, К. Марксе, Ф. Энгельсе ... творчески ... дегІадахара ...

Вай мехка дерригача халкъий масса оагІорахьара ... Октябра ... Владимир Ильича къаьмий советски республикашта ... пачхьалкхе ... масса ...

Цо хьакъокхар, советски республикий айхха ... капиталистически пачхьалкхен ... республикий союз ... производительни низам ...

советски республикий Союз цаІ бола, юкъарча планах дІахьорго социалистически бойлац хьайта торо хургхилар.

«Тхона еза шоай лоІмне бола къаьмий союз, — аьннад Владимир Ильича, — ... бохаш йола союз, ... тешам болаш, ... гІо йолаш ... тІа, шоай лоІмерча ... йола союз».

Из вахар кхочашдіи ... остад дар Октябрьски ... кхотало ... Российски Социалистически Федеративни Советски Республика, ... социалистически ... РСФСР ... СССР ... Советски Росси ... пролетариата ... социалистически ... халкъашта ...

Цаьрна ... хьалъяр ... советски республикашта ... дуккхьа доттагІа ... политически союзо, халкъаш ... советски республикий цаІ болча ...

... доттаьбеча хана вай мехка халкъашта юкъе ... халкъашта ... народностий а ... Октябрьски ... Владимир Ильича ...

Российски Социалистически Федеративни Советски Республика, Украински Социалистически Советски Республика, Белорусски Социалистически Советски Республика, Закавказски Социалистически Федеративни Советски Республика ... 1922 шера 30 декабре Советий I съездо ... Советски Социалистически Республикий Союз ... СССР ...

Массе ... къаьмий къахьегамхой классовни ... союза ...

СССР — из къаьтара боккхача ... союз а. Из ... ССР Союз — из вай мехка ... массадолча къаьмний народностий ... ССР Союз ...

... интернационализма ... политика ... КПСС, къахьегама классе, социалистически ... республикаш ...

ХІанз йоккхагІа Советски Союза чуйогІа 20 автономни республикаш, областех, къаьмий округех латта 15 союзни республика. Уж ... вай ... Советски Социалистически ... доза ... народносташ ...

Юкъара гІулакхаш ... коммунистически парте кулгалле ... хьалъяна ... коммунизма ...

СССР хьаьжь 50 шу дизара кийча ... КПСС Централиш Комитета ... общество ... республикан а экономика ... классовни ... антагонизм ... марксизма-ленинизма, социалистически интернационализма ... идеологи ... национальностий ... культура дегІаяхьа ...

... хьаьжь ... социалистически ... демократи масса оагІорахьара дегІаяхьа дІахьехьа ...

СССР Союз 50 шера ... индустриальни державан, ... социалистически юрта боахам, хьалха ... культурен, ...

СССР хьалъча 1922 шера ... 113-ло ... Россе ... юкъе ... пролетариа ... культурни ... СССР-е 80 эзар гаргга заводаш, фабрикаш, ... предприяташ, 20 эзар ... 18,5 эзар колхоз ...

ХІанзарча Советски ... промышленни ... шере 5-зза ...

НІслагІча пятилетке халкъа боахам дегІабоалабара 301 миллиард ... капитальни вложенеш ...

Вай общественни пачхьалкхе ... исторически гІулакхаш ... Советски Іедала карагІдаьккхача ... оагІорахье ... республикий экономики культурен дегІакхуьлар. ХІанз ...

(Чаккхе 2-ча агІон тІа).

ЮБИЛЕЙНИ ТОРЖЕСТВЕННИ ЗАСЕДАНИ

НОВКЪОСТА С. С. АПРЯТКИНА ДОКЛАД

(Чакхдаьлла. Доладелла 3-чу агIон тIа).

на а вовш республика, область, край дегIаша кхьайола продукци хьалон а дIахкуьйтиш, ше, иза дуьхьал цу республика, областа, края болхлоша, колхозхоша, интеллигенци тIаьхьа къахьегарах хиина ца Iеш деррига Советски халкъо, эттора хьалха сийлалдоккхуш [illegible] хьахиннар да. Вай шкъера толамаш даха ца кхоач массадолча къаьмнийн народностийн къахьегамхоша социалистически вIаший новкъостала дарйх, цар йохаргйоала, политически, социально-экономически идейни общность хиларах.

Советски Союзе боахама сийлахь-доккхий толамаш социалистически общественни гIулакхий котало, советски общества вахаре дикагIйолча олгIорахьа хулуча социально-политически хувцамий ларда тIа хьахуш.

Вай мехка ларда хьаь дIаьхьаш дIадахийтах эксплуататорски классаши, хьабале ца хилари йоазув-дешар ца хари, чIоагIъеннай болхлой ахархойн союз, историа чуть метта хьалха хьаьхинах социалистически къамаш, деррига халкъа социальни идейно-политически цхьоагIо чIоагIъенна.

Тормаж тIаьхьаш да, социалистически общество арганавлаш тоа хоал ду деттагIлац классаши, социальни группаши гаргахьара процессаш болхлой классах колхозни ахархоштен юкъера [illegible] дIаьохьалгаи, советски общества социальни дIьатара хьалара болгалонашк чIоагIлу.

Экономически социально-политически хувцамий лерда тIа СССР-е чIоагIа дегIашой хулхаш социалистически форма къаьмнийн йоала советски халкъай культура.

ХIанз деррига советски социалистически къаьмаш народностиш йоазув-дешар хоаш й. Октябрьски революци хиналча тIаьхьагIа мехка 40 совгIа къаьмаш духьхьашхьа шоай письменность хилар, дегIалча литературой мотташ хьадир.

Дешара хьалхехьа Советски Союза дахьа толамаш шерра довзаш да. ХIанз тайп-тайпарча хIаьмара юкъедаI 60 миллион гаргол. Мехка цхьа эзар совгIа [illegible] юкъера специальни дешара заведени я.

СССР-е социализм хьалхарча мовгIа духьа Iилма [illegible], Социализмо йоккхий торонаш хьаьнйллай дукхахча къаьмий советски литературой искусствой дегIаьйоалара.

Къахьегамхой классехьа тIомах Iазанах мукъабахар, бIарга цаI йола социалистически экономикен культурой хьаьр духьа лоаттабоча къовсаме эттад къамашта юкъе лобоогболеи цунга гIоале [illegible] гIулакхаш [illegible] мотт хьалхаьна дегIаьдаьлла [illegible] ларда объективни гIулакх.

Мехкарча деррига къаьмийн народностиш шоай раьза а хинна шоай шоллагIа мотт лоархIе нерзна сийлахь-боккха оврсий мотт советски халкъаша шоайла вIаший бувзамаш лаладарен уж кхоччадара йиш бола гIора. [illegible] дунен культурой кхергIдалмаца хищагIолча хIамашта уж тIаlерзайту средство а хинна дIаэттаб.

Кхоллане цхьана къахьегача [illegible] тоа а ду, чIоагIа а ду дIайита республики сийлахь-йоккха союз, низ бола социалистически [illegible] хьаьхул дукхача къамеха дукха мехаваьш болча [illegible] латта советски халкъ. Саллара чIоагIа хьаитийн [illegible] цхьоагIо, дунеш гаргало, вIаший юкъера тешама новкъосталш хIанзалла хьа дайладац дIадахача эдамлен деррига историа.

Социализма Коммунизма хьалхьо духьа вай мехкарча къахьегамхоша цхьана лоаттабоча къовсамах дуккхача къоттерча хIамаш цаI а хинна дIаэттаI цхьа ларда историческа общность лоархIалуш бола советски халкъ хьахилар.

Советски халкъ бIарчча цаI а ду цхьан хинна дуккхача къамех латтIа ю да. СССР деррига халкъай а хинна хIаьаре къаьасттиъаьста а хьац халкъ долаш дола мехкаш хIамэ кхочаш хилар да ю. Иза цхьалнейташ дола деррига къамаш народностийн хьалдаьхар масса ногIорахьенаш дегIайдола къамах башхаллонаш социалистически юкъ а кхь, цу цхьан хинна гаргга дола, оцIальшица дола халкъашта каргIдуллабаммел цар сийлаташ дIахьу а ду. Цо хьаькоркх деррига къамий юкъера тIара къамах шийн долча хIамашта шIаьа ихьа бувзам хилар.

Советски нахана дола шийна а нацьоналистски шовинизм, цхьан къамий вокх къамашка тоьмал. Уж мукъадаьннад къаьнан тIах хатара. къавлахь тешам ца хилар. къам къычарча гIулакх лоацамед шийна долаув уттадоаш хилара уьазех.

Коммунизма гIулакха мутIахье хилар. социалистически патриотизм интернационализма йолаш хилар. къахьегамен общественно-политически [illegible] латха хилар. эксплуатацен Iазапацен, къамий а расай а хьар уIлацца нашта не хилар, массе а мехкарча къахьегамхоша классови солидарность хилар — мехта а советски халкъ цхьан дола цу болаш йола башхаллонаш оьшаш.

Дукхача къамех латта советски пачхьалкхе хьалоа опыто къаьсте бокъьаьй къамий доли общества социалистически арганизацилза ду дикди тIа лерогIа хьалха кхоастадейо ца хьалхьа халкъ марксизм-ленинизма ииоочоан.

Къамий доьша йоала ленински программан Коммунистически парте политикин дукхха къамаш долча мехка хьаьламаш марксизм-ленинизм чакхъэккхара обраран а хинна дуниа хьалхьашта [illegible] боламаш.

лоIа боламе [illegible] гIийлла хIинц хьекъахай.

Деррига дуниен барзаль тIаьяйнад дуккхача къамех латта советски социалистически пачхьалкхе хьаьр, мехка деррига халкъий юкъьараа низамашна дегIаьна социалистически общество хьалхе, эттора чоалхаигIа йола къамий дош Коммунистически парте кхоастадар.

СССР къамоех дегIашоаш исторически опыто дикка бакъдаьа къамий дош цийса кхоастадар Iалаьмате боккхача лоархIаме да «вайна хинна ца Iеш.., вайна тIехьа укх гаоттача хила исторически аьйнсиена тIа йола озаш йолча, Азерча бIаьш миллионаш долча халкъашта а» яха ленински дешаи. ТIехдамна декхьа хьалхьал хилар Владимир Ильича хьалхагIе а хайнад, [illegible] деррига дунен историе чуть духьал хьалхьоаль интернационализмо тоIадаь дахьа халкъаш бокъонца созадегдола [illegible] духьа бIаьхьача хинеш халла хоадамболаш тIом болалургбола а ди хургдолга.

ХIана Аз, Африке, Латински Америке беха бIаьш миллионаш бола нах шоай лоIамагIа дегIахара дахьа тIа баьинаб, хIьата къамий-кортамукъален болаш хIанзарча дунен революционни процесса сийлахь-доккхийча низеI а хинна дIаэттаб.

Дунен арене машаран доттагIален политика чIоагIъен лоархIаме чакхйоахаш, дадоьхай цкьатарра боккъонаш йола ленински принципаш хьалхоаттаеш, колониализман, неоколониализман, расизман духьала, къамаш Iазоне массе формаша духьала йоалаьболлаш къовсам лоаттабаш бола шоай а хинна летт вай мохк. Из политика дIанайлча а хинна, хIаьа а а империализма реакцин агрессивни стратегина духьаллатта лоархIамегIара фактор, машаран дIалувца лахоIа деча тIемашта духьала, халкъай хьаьржаден паотIатон бахьан долаш, социальни прогресс бахьан долаш лоаттабена хьалхоча къовсама гора. Дунен тIа эггара дукхагIа хьаьлоаш ях «ХIана — болгалдоаш «СССР хьаьа 50 шу дизара, кхйо ярах» бола КПСС ЦК сопаш тIа, — коммунизм дIадIаш боалла моzк, халкъий доттагIале цитадель, дунен халкъашта юкъера революционно - кортамукъален болама чIоагIа а хинна дIаэттай Советски Союз деррига дуньенца хьалхашка».

СССР хьаьре чIоагIъяра, советски халкъа каргIийнна деррига хIамаш вIаха дувзадинна да шай доаттмагIа дилачи дукххача къамий а цай маIагIа дIадача кIоастта интернационально а бола ленински Коммунистически парте дIакхэ а хIаьд цIа лупп чакхдоахача политически организаторски гIуллакхаша. Духьал парте идейни организационни цхьоагIо а советски халкъ, мехкарча массе къамаш народностан бола къахьегамхой кхотабара хоадамболлаш бола низ а дожуцаш хьалъеча хIанзад дIахо йодача ханен толамаш доккарглахарах бола боккха тешам а хинна дIаэттар.

Вай парте лоаска айль ду советски патриотизмаш социалистически интернационализмаш байвах, къахьегача айнашта доьте а этта йоала ца Iиаман коммунизма поиционаш чакхъэхо дурьа даш доттабача къовсаме.

Коммунистически парте шай программа юкъьоттаrе доттагIа къамаш къамий гIулакхашш дегIахкувлара проблемаш, иу даьхьара шай политика, коммунизм хьалхара, вай общество дIахьаллкхьамлашe хувцлара эттаое чоаьгIаоргIа долча деккарашка хьайна эргайоахаш тоаю. Коммунизм хьалхеча юкъагIа хьалхаша четтам дола, къамашта юкъеча гIулакхий деррига дешаш социалистически, интернационализма позиционашка, ленински къамий политика лоархIагIа ца йоакхдаш чакхъяьара ларда тIа къестаду по.

Цхьабакъда, исторически опыто хьахьохачох, националистически пережитка хIа гIертвш хул. Цар шоаш хьаьхоах къамий традицеш хувцалла йиш ш дьиш вайтайта, хIадаха, халкъий исторически хIамеш идеа а яь хестаде гIертарш, къаьст-къаьстача дейтеlлий култура произведаней мах бара гIулакха классоаш бола наькъ лелабарие.

Вай парте хоккам болаш къовсам лоаттабу националисма массе тайпарча бартаоаашца, националистически хара уIллица, бlарга са санна лорадо СССР халкъий доттагIал. Цо цхьаннае а минуте шай тергама кIалхардаийтаьц къахьегамхой дIахо а цкотабара дешех, «Парте», — яьхад Л. И. Брежнева КПСС XXIV съезде, — деррига къахьегамхой дIахо а кхетабергба социалистически интернационализма, моллагIча цепаре уж ала а хиноволкзанов шовинизман бокалонашца, къамо шай доазув уттадарион сонтайнез машар хургбонцаш бола уйлаш, деррига къамаш народностиш дег тIара лоархIаргдола уйла дег чу йолаш».

Советски халкъий цхьоаrIон доттагIале мелле гIерташ империалистски пер идеологаш, «ьардехьарча» а аьттехьарча а ревизионисташ, массе тайпарча националисташ сионисташ, нехьара рвсольцатнаш лаьлу гIулакхаш хIама хургдоац да. Советски халкъий доттагIал бIухьна ца бозаш, чIоагIлуш, дегIаухаш да.

Хоаш ма дарра, советски наха шоай са йа йхоеш къахьегарах хьалхьий В. И. Ленина 1918 шера вай мехка хоаме лоархIаш йийца дегIиеш социалистически общество. Цо вайга йиа хийитар парте Програмен цун эттара тIехьарча съездашен хьалхашка оттадаь сийлахь - доккха декхар практически кхочашде, — коммунизма материально - техническа база хьае доладала.

ХIана из декхар кхочашдарал лоархIамегIа а доааш гIулакх дац советски халкъа. Вай мехкарча шьа творчески низаш уйлаш парте XXIV съезда решенеш, ко оттаь ийслагIча пятилетка программа йизагIа кхочашъерба тIаеравьа я.

ССР Союза экономически низ дIало чIоагIбера хаддаьа йоакхо ара кийса КПСС-о чIоагIа уйла тIайохйт советски общества морально - политически цхьоагIо чIоагIъера, къахьегамхоша интернациональни кхетам балара дешаита.

Вай мехка болхлой классе, къахьегамхой революционни, тIема, къахьегама традицеш чIоагIъяро, къамашта юкъера гIулакхаш дIахо дегIеккхуьларо, халкъий доттагIал чIоагIдаро, социалистически къамаш тоадаларен гаргалхарен процессаш боккъал дика хилиш хьай советски общества вахара ерригача сферашта — экономикашен политикашен, идеологена а морала а, культурашен бытан.

Вай республикерча къахьегамхошта къаьстта чIоагIа гаргало хет СССР хьаь шоаттъе атт шу дизара юбилей йоача укх деначе дешоица вай Нохч - ГIалгIай Автономи Советски Социалистически Республика 50 шу дизар белгалдоаккхаш хилара дувзаленна.

Сийлахь - йоккха Октябрьски социалистически революци котта хилар, СССР Союз хьаьр, Нохч-ГIалгIайчена автономи хилар Iалаьмате боккхача лоархIаме дар бIаьш шерашка наргIато, массо, ярах дагадоьллача [illegible] гIалгIайн халкъашта.

Хьалхарча замалахь капиталистически отношенеш дегIайхинна хилара, патриархально - родовой феодальни пережиткаш чIоагIа тIа хилара, пачхьал колонизаторашка дукхача шерашка тIалоаттадаьча Iазапо шай тайпара хьийтад къамах - кортамукъален болаш социалистически революци котъеккхар духьа лоаттабу къовсама чоалхаегIарча тайпара вIашагIъийне хиннача Нохч - ГIалгIайну революционни сибатеш дегIайоагIийте. ТIехьайсе экономика, кIезига дегIаеней культура, тувлаеш йола дик фанатизм — цитта яр кхача заьо йа тIехьале.

Болхлой классоа Ленин кертеДаьттача Коммунистически партен леха Советски Iаьдала кхиаре социализмага бола никъ гаргарен хиттабеш хиннаб нохчийн гIалгIайн халкъашта. Нохч - ГIалгIайчен берригача къахьегамхошта.

1921 шера ноябре РСФСР ВЦИК-о баьча сопамагIа Терски областа территоре тIа Нохчийчен ГIалгIайчен юкъе а йолаш хьалъй Горски Автономни Советски Социалистически Республика. 1922 шера 30 ноябре Нохчен шийн лоIамара автономни областъ а хулац хьаькъа, Нохч - ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика хьаьра кхь а йолаш.

Нохч - ГIалгIай АССР хьаьро къахьегамхоша хьалхагIа тоIадаь дахьача халкъий боккъонца шийсо на хилар дIадахккхара, халкъаш экономически культурни дегIахара боарамаш хьатаро къийдара, социализм коммунизм хьалхьеча дерга дахьа ламайтара чIаорахьа ленински къамий политика толара белгало.

Нохч - ГIалгIайчен автономе ах бIаь шу дизара юбилей белгалйоаккхаш, вай дег тIара баркал аш йоах вай партен пачхьалкхени гIорбахнача деятелий революцен гражданска тIемеш шерашка, социализм хьалъеча хана КъилбседаКавказа, цу дахьа Нохч - ГIалгIайчен а къахьегамхоша лоаттабаьча къовсаме керте лаьттача С. М. Кирова, Г. К. Орджоникидзе, М. И. Калинина, А. И. Микояна, К. Е. Ворошилова, С. М. Будене цIераш.

Вай сий дош дагадоаб Нохч-ГIалгIайчу Советий Iаьдал оттадар духьа революционни къовсам лоаттабаьча грозненски пролетариата организаторашш кулгалхойн хиннача Филатов Ивана, Ной Буачидзе, Анисимов Николая, дешна долча революционерий — ЦIеча Эсаров партизански отрадийн командирий — Гикало Николая, Шерипов Асланбека, Ахриев ГIапура, Дьяков Александра, Дудаев Султана, социалистически революцие дуккхача хьалча къовсамхой сийрда гIулакхаш.

Нохч - ГIалгIайчен ах бIаь шу дуаьча юбилей дийнахь дег тIара лоархIаш баркал оалаш да вай коммунистий къаьнарча гвардиа виналашта, Сийлахь - боккхача Октябрьски гражданска тIемеш ветеранашта, вай республикй социализм хьалъеча боккхий организаторашш хиннарашта, коммунизма идеелаш котъахар духьа лоаттабеча къовсама шоай деррига низаш тIалаьта дIатийнарашта.

Революцие а республике социализм хьалъеча а къинаре дакъа лаьцначаргех дуккха бараш вай торжественни заседане ба. Цар цIей дег тIара дакхъала а дувцаш уж могаш - маьрша болаш дуккхача шерашка ераз долаш бахар лоиш бахха мукъа сона.

Социализм дегIайоалаеча Нохч-ГIалгIайчено ах бIаь шера хьабенар боккха сийдолаш аьнкъ ба. Коммунистически парте ленински къамий политика бахьан долаш, мехка индустриализацин юрта боахама коллективизацин ара, культурни революци чакхъяккхара йола ленински курс кхочашъяраьх, нохчий гIалгIайн къамаша экономикен культурен дегIаккхувар дахьа бIаьшерен тIеьхаьбувлаш хилар дIадахийтар, капитализма а ца боалаш боалашехьа сихха социалистически общественга балар. СССР халкъий низа дахьа вай республика гIоа даьча кхача ха кхаьча кхаьчаш шийна иэзе ... социалистически къахьегамхоша дахка, хIанза ... юккъера хIаьдIа дIаэттар уж. Тахан Нохч-ГIалгIайче — тоалуш, хоза доагIа Автономни Социалистически Республика я, укхаза дах 30 совгIа къамаш, республике йолаш я хIанзара промышленность, юрта боахам, социалистически культура.

Мохк машаре къахьега болабенача хьалхарча деношка дешна Нохч - ГIалгIайчена вешаргашка доли доккха новкъостал дир Советски Союзе дахача халкъашта, хьалхарча дакъе сийлахь - доккхача эрсий халкъо а деш. Коммунистически парте, Советски правительствос, Владимир Ильич Ленина ше чIоагIа йоакхо ен хиннай Нохч-ГIалгIай халкъий, республикерча берригача бахача наьха.

Мехка тIемаш къахьегамаш летоица юкъе кIезига яц Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша йицлургйоацаш юкъейихла оагIонаш. «Цар хьинаре дакъе лаьцад халкъа боахам юха метта оттабеча а. 1918—1920 шерашка къуабехьен контрреволюцена духьала тIом бечча хана, мехкдаьтта промышленность юха метта оттаеча хана турпала гIулакхаш карагIдувлара грозненски пролетариата 1924 шера елар ЦIеча Байрахха орден.

Технически базане йоаза реконструкци ярах, республикерча болхлоша, специалисташ, мехкдаьттахоша хьинар айдекха къахьегарах шин шерех бх шера кхочашйир иза шера план. Цар хьинаре къахьегаш дахьача толамий лакха мах бир Дьяхено. 1931 шера март бетта грозненски мехкдаьтта промышленности ду Ленина орден.

ТIом хьалехьа хьалхарча пятилеткашка Нохч - ГIалгIайчено дукха дIахьалдаьккхьа тIа бахкар технически прогресс ара лаьхьа тIа. 1913 шера аравецаш хиннечул 11-зза дукхагIа аравецар промышленни продукци. Республикй хьаьлар эзача индустри лоархIамегIа дола доккъаш; машинаш, химм, электроэнергетика, нохчени гIалгIаьни йола болхлой кадраш хьадалар йола процесс сихлу.

Деррига мехка сама вайшига толамаш кхочашдир юрта боахам социалистически ларда тIа бакхара дола декхар. Мел чIоагIа моттигера кулакаш, рекционни духовенство дукьал яьйна хиле а Нохч - ГIалгIайчено чIоагIлу колхозни строй. Коллективизацешка долаш [illegible] дIадахар къоланчаш, кIезига пайда дуча единоличник бохамашта метта вIашагIйехкар хIанзарча техника, мел эздар производства средствашна Iалашдаь доккхий юкъара йохамаш. 1940 шера колхозаш а вIашагIатхла дар дахой 90 процент боахамаш.

Социализм хьалъеро дехьа дахлех дар культурни революци чакхйоаккхилга, халкъий деррига лах культурона юкъесалга. Хьалхе-чен чолхьаенчен республикерча хьалашкa вIашагIъеллара халкъа образованеи система. Культурни революцие фронте йоккха котало ар цу шерашка эрсий нафисоте ларда тIа нохчийн гIалгIайн йоазув хьалар. Из революционно лоархIаш болаш хIама дар. Цо сийлор нохчийн гIалгIайн культура классически эрсий культурага, советски дунен культурага вIашагIийлара процесс, новкъостал дир халкъашта юкъера доттагIал чIоагIдара.

Мехка социалистически индустриализаци ара, юрта боахама коллективизаци ара ленински план толамца чакхъяккхарела культурни революци ярах хьаьхилар бохлаьнга, культурага дахача Нохч - ГIалгIайче пачхьалкхел, дегIаьхара ларда этай.

Республика къахьегамхоша, деррига советски халкъаша санна кхь а чIоагIлелгIа хьинар айдена къовсам лоаттабу бух социализм хьалъера, цхьабакъда советски наха машаре къахьегарга юкъагIдаьккхар кIаьхх тийшача бакхах вай социалистически Даьнешка тIом хьоабьача фашистски Германе.

Сийлахь - боккхача Даймехка тIем тIа конституцийа турпала латаш хиннаб Нохч - ГIалгIайчен эзараш бола къонгаш мехкарий. 30 эзар совгIача сага еннай орденаш медалаш, хIаьта тамашийна дешал гойташ майра летача 36-нена Советски Союза Турпала цIи елар. ТIом латтача шерашка республика къахьегамхой хьинар кхо ца дош къахьегаш бар заводаш, промыслашка колхозашкен, совхозашкен. Фронта айкадаш дIакхоьчаш лакха дикал йола грозненски доппар, юрта боахама продукташ. ТIом лаьттача шерашка доккхий патриотически гIулакхаш къахьегамаш толамаш карагIдувларах Малгобекски мехкдаьтта промыслаи елар Ленина орден, хIаьта Грозненски мехкдаьтта чакхдоаккхача заводе — Къахьегама ЦIеча Байрахха орден.

ТIом чакхбаьлачча тIаьхьагIара шерашка экономикен культурен дегIайоалаеча доккхий толамаш дахьад республика къахьегамхоша. Ленински къамий политика чакхъеккхарах, Коммунистически парте, Советски правительства, вай мехкарча деррига халкъашта доккха новкъосталдарах Нохч - ГIалгIайчен промышленность сихха тIемашта дегIа гIаьа. Къаьстта чIоагIа дегIаеччей промышленни продукци укх тIаьхьарча итт шера.

Республикай доккхий дакъа дIа а мехкдаьтта промышленность. Ах бIаь шера вай сийдолча мехкдаьттахоша 14-зза дукхагIа хилийтад хьадоаккха мехкдаьтта. ХIанз республико ду 20 миллион тонн мехкдаьтта. кIоаргача, тIехкIоаргача бурув тоаччара техникен технологи маршерзкаре йоала кхоачалйоне школа я хьал ше а даагIаш вай Нохч-ГIалгIайченах.

ДIахо дегIаухаш латт мехкдаьтта чакхдоаха, мехкдаьтта нефтехими, машинаш ю, кIигчо, кхача, промышленность къадо довзаш. Аз бIаь шера сайлаш ерригга промышленно продукци 40-зза дукхагIа хилийтай, хIаьта 1913 шерашка хиннечул 160-зза дукхагIа.

Республикена хьалхий хатта промышленни предприятеш, йоккхий производствашш. ХIанз бола бош а хIанзара 173 промышленни предприяти. Хьахинай шерди индустриальни центраш; Аргун, Назрань, Гудермес, Карабулак.

Промышленни комплексаш кхьорон вIашагIкъадарлайтаргда доккхий экономически социальни декхараш кхочашдо. Болхлой классаш ахархойн Союза политически лерда материальни боламаш чIоагIъе.

Социалистически промышленность, гIишлонаш, транспорт дегIайоалаеча советски Нохч-ГIалгIайчено дахьа толамаш хьалхарча дакъе болхлой класса хьаьхьхьа, наьх, хьинар кхо ца деш къахьегарах хьахинна да. Вай парте планаш кхочашьеча республика къахьегамхоша лоаттабеча къовсаме хьалха латт иза тахан, хьинаре дакъа лоац боахамашта кулгалдечеч управлении чеч.

Укх веача дийнахь вай дIайхача дешаина баркал а ол дег тIара къовбаль хьатIе а а болхлой классе, промышленности, гIишлошьеча, транспорта берригге къахьегамхой социалистически Даьха бахьан хьинар кхо ца деш мар къахьегарах, ниттта чIоагIа теша а тош вай Нохч - ГIалгIайчен сийдолча болхлой класс КПСС XXIV съезда решенеш пийслагIча пятилетка заданеш толамца кхочашъяра шийн ниш, знанеш, энерги кхо ца ца къовсам лоаттабергдоларах.

Доккхий хувцамаш хьайнад республика юрта боахаме а. Цун технически энергетически база кийсае йоа ца дIаяйхача кхьа хинначуйде. ХIанз республикена кхиама болх беш я 13 эзар гаргга трактор, 1200 совгIа хлат чуьпа комбайнаш, 4 эзар гаргга автомобиль, дукха кхийола лакха оккаре йола техника. Укх тIехьарча ахт шера колхозни совхозни пайда энергетика электроэнергетика духха хIама ца деккаш дельааш дукхагIа кийнай.

Республике чакхдаьлча доккхий ирригационни мелиоративни болхаш, из бахьан долаш 50-зза дукхагIа хилар [illegible] хьаьтам. ХIанз республике хIара ятталIшаа гектар хий долаш я.

Шерагаре шерага дукхагIа хул йолаш йола лаьттапа хьайбаш продукташ. Дуга, лаьтара сошка, тхьамкъа, хемеш, соххий бошаной нерда отраслеш хьахиниI. Цу отраслаша вай хьалашка тоаро дулаьт лаьтах биза пайда, вай, боахама экономика чIоагIъе.

1971 шера тIом хилалехьа хьалхарча 1940 шерашп хийсечча колхозашнен совхозашнен доккхий долей духхаьш аьхаваш дукхагIа хиннад, шура — 12-зза, тхи фуьаш — 10-зза.

Вай юрта боахам дегIабоалабеча толамаш дахар хьалхарча дакъе хьахинад колхозни ахархоша, совхозий болхлоше, юрта боахама специалисташ лакха патриотизм а йолаш турпала къахьегарах.

Новкъостий, мукъаба сона социалистически Даьхе организашош тоанра, хоззьара духьа хьинаре къахьийгача колхозхошта, совхоздай болхлошта, юрта боахама специалисташта дег тIара чIоагIа баркал ала. Вай чIоагIа тешаш да Нохч - ГIалгIайчен юрта боахама къахьегамхоша юртбоахаме производства деррига доаккхаш дIахо дегIаьоалдаьаро, печхьалкхента лаьттана хьайбаш продукташ дукхагIа йоахара хьалхашка латта декхараш толамца кхочашдергхиларах.

Экономика дегIаахарца цхьана тоалу къахьегама хьалаш, лакхлу къахьегамхой торонаш. БархIалгIча пятилеткагIа Нохч-ГIалгIайчен болхлой, колхозхой, гIуллакхерча наьха ахчен доходаш 1,5-зза лакхаелар.

Дукха средстваш дIаухайт гIишлош хьалъеча, халкъа просвещени, здравоохранени, пенсийни Iалашо еча, кхыдолча социально-культурни гIулакхашка. Дукххьала укх тIеххьарча пятилеткагIа хьалдаьа 580 эзар квадратни метр наха чубаха дIенош. Республико шорьеннай медицински учреждений сеть. ХIаьа 10 эзар сага 19 лора 86 медицински болхлой кхоач, иза укх моллагIча капиталистически мехкарча дукхий дукхагIа.

Халкъа материальни хьалаш наха деи йола медицински гIулакхаш тоадалара дукхагIа бах нах. Бахаш наха йоаккхача хане гIа дахлача, бераш лартеш бахаш тIаьсттабаларген дахлача Нохч - ГIалгIайчено вай мехка мартерчаьраш цIаьа моттиг дIалоац.

Шерагара шерага чIот иъ каргабоаш дIахьагIа хул Нохч-ГIалгIайчен халкъий духовни бахар. Республикера хIара яккхагIйола саг дешаш да. Нохчийн гIалгIайн къамий культура, лаккхьара парте советски правительствас йоаккхе еш хилар къаьстта хьайзой республике пачхьалкхен университет хьахилара. Лакха квалификаци йола, инженерийн кадраш кийчъярах мехка хьалхашка йоккхий васхтам я мехкадьатта института. Дукха Iилман болхаш деш бера дIалагIкла вуа-вирз лорахдара, литература, карачо кханекъдахьазон Iилман-техникин а кхаьа дегIаяран хIанзара, дегIаьоала а баре дуккха совгIа вай хьалхаш даьаш хилара.

Вай ноагIа а дегIаш доккхий цу социалистически реализма, партийностие народностен ленински принципаш дегIаьоаш тIа дегIаухача вай литературен искусствона доалача толамех.

Советски Iаьдало шийла гIалгIайн эрсий а деррига дуьне а культура гаоага кхачийтад, хьачаьн искусстве шерра дегIайоалабра деррига хьалаш хьадаьхь. Вай артистий, художникий, литературе мехкий гонахье республика тIаьттало дуц дохкой эрсий а шера хIоейкай.

Юбилей йоаш дийнахь, сона мукъаба, социалистий, вай йоккхий дешара интеллигенцена, Iилманчашта, хьехархошта, журналисташта, художникашта, артисташта, хьархоашта, лорашта, инженерашта, Нохч - ГIалгIай интеллектуальни къахьегама берригача болхлоишта баркал ала, шай дахьаье духьа, шоай балха хар ниш а доккхагIа даха творчески толамаш дехар доа лийна.

Керда кхаар [illegible] дахкь кхоач нагарлошен Нохч-ГIалгIайчен сийдолча комсомольцаш, цар сий долаш дIахо ду [illegible] хьалха [illegible] гIулакх.

ХIанз СССР хьаь 50 шу дизарча сийна хьожача вахте латт эттаи хьайраш бола къона болхлой, колхозхой, гIуллакхера наи. Республика 40 эзар къона болхло коммунистически къахьегама социалистически прогресси бахьай, хIанза тIара йола профессаш lомайар духьа къовсам лоаттабеш ба. Вай нагархоша йоккхагIйолча напалаьже даьа традицеш дегIаккхуьйташ тIаш аьма къалвсе.

Социально - политически прогресси бахнача гIулакхаш цаI лагIа леза лоамаш, кхьалсаг Iаьдлах мукъамаккхар. ХIанзарча ухха дегадагIац хьалха мел тоIадаь ярах доахаш лийнад лоамаш хьалхигдо бехкар.

Социально хьалар [illegible] мукъабайлкорен совгIа масса тохьайеш гармоничен ца дегIаухаргиола хьаьаш хьалхинийтад. Тахан республике материальни производства хьаьххьа сфера ца хьалхаьа къа ца хьаьгаь. Нохч-ГIалгIайчен кхьаьхха юкъе тахан дутIа ба Iилманой, пачхьальилелеш партийни кулгалхой, къахьегама турпалаш, литературой искусствой деятелаш.

Мукъаба сона, сийдола шеналь, ххаалах къахьегамхой, вовй ма вайн вIашара диг тIара цIеса даькъа дувне, къахьегаме, денцен, коммунизм хьалъеча бар норда толамаш дахьийта лоа вайна.

Нохч - ГIалгIайчен экономикен культура дегIаккхуьлача дахьа толамий Коммунистически парте Советски правительствон лоаме нах баь. Халкъа боахаме декхарш толамаш дахарах 1966 шера дакьаб республика Ленина ордень еннай. Тахан вайна кIаьхха а гуш да вай Парте Центральни Комитет дийн йоакхо ен хьайоагIане. Коммунизм хьалхьеча толамаш дахара Нохч - ГIалгIай АССР 50 шу дизара дувзалденна республика Октябрьски Революци ордени еллай. Вайх хIарайар дег тIара чIоагIа гIадраха, ма, миттта Дьякено леза совгIат луш вай къахьеган белгалбаккхарах. Цо вай декхараш ду КПСС XXIV съезде хьалхашка оттадаь декхараш кхочашдара хьа а хьинаргIа къахьега.

Социализмен коммунизман хьалешаш Нохч - ГIалгIайче ах бIаь шера дегIаьара эттоаш IалашаIте йоккхий я. ЦIьех Демихал ду вай. Цхьабакъда, В. И. Ленина хийта воахат дахьа традицен шоаш оаш ейбаль белгалъеча хьа ко советски ваза шоаш Iаьлла денте итогаш ю вай дIахо дегIаьоаллара дикагIа хьийдалеш духьа, шоаь тура хкоачашдоаш дихаче декхараштен пайда оаьоа дола кхоачамашта тIаухийт.

ХIаьта укх декхараш декхаш бахтоккхйолч да. ТоIаш ба дуьхьей пийслагIа пятилетене Нохч-ГIалгIайчен промышленни продукци боарам 1,8-зза лакхбола беш хинна, хIаьта шохт 1,8-зза дукхагIа доаккхаргда. Пачхьалкхей капитальни вломенеш Iалашъяте йоккхий хургьа — 1,5 миллиард сом.

Дукха ма ларгI мехкдаьтте доакхачь промышленность лекхача темпанаш дегIаухаргья машиностроени. Мехкдаьтта чакхдоаккхача промышленность предприятешта бIаьнгаре лаха реконструкции кхьиннеиешI е бIаь. Цо торо хуьлийтаргья мехкдаьтте продукташ дукхагIа хилийтар, цар технико - экономически показаташ тоайе.

Хьалхарча шин шера итогаша гойташ, Нохч - ГIалгIайчено пийслагIча пятилетка заданеш толамаш кхочашдеш йолга. СССР-а Нохч - ГIалгIайчен автономен хьаь 50 шу дизара сийна шерра хо лаьттаьча республика промышленни предприятешна продукцен реализацеи ара шайтта бетта план 100,2 процент кхочашъяь я.

Хоттаме хьалаш укх шера чIоагIа хала хилхаьоллалче а да къохтаман лаккхьадаь хIаьт доккха ра заданеш кхочашъяьа юрта боахама къахьегамхоша а. Даха пачхьалкхе дIоагIа къахьегамхой кутеньальни хьалаш а.

ХIанза мехкадда ...боахаш ду дала чакхдаькхар промышленностеп тае лаьаш саина моте йоккхаьо а шоко, йоаннаш пачхьалкхено аьла ... социалистически декхараш кхочашдеш Iалашдар да. ГIулкхой оганизацей бола тоабъа берrбах.

КПСС Центральни Комитета, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК краснодарски пшеница даьх аюа «1973 шера ялц, хьаькаш цийсаш кхорцеи дукхагIа хьарара боахам йоаккхаргйола Ерригсоюзни социалистически къовсамера бола сийлан тIаьтай.

Республика хийш ладараб чIоагIа тешаб хьаьалаьр ду сошн. КПСС XXIV съезда исторически решенеш кхочашъеш доагIаш дола дакъа лоацар духьа Нохч - ГIалгIайчен юртарча къахьегамхоша шерра къасам боарамаьойй доккхдаш эза аьат 300 эзар тоннаш дIаккхачалдара. Ерригсоюзни ялъ кийчъдахача шар пятилетка кхоалагIча шера хьалгъбоалама лоацам кхочашъяьрах совгIа укх шера йоан цо бахьан йола юрбоахама продукци мах метта бохамашта сонов деьхIан.

Доккхий декхараш хьалхашка латт вай хьайбаш дегIаадаергIда. Цар кия карттерчоа тIабераьбь ба — хьайбаш дегIача тайпара Iаьгардахара, хьайбай продукташ йоакхага дессидаьккхара.

«1972—1973 шш. Iан хьалъеял хьайбаш продукции йоакхадаьен аьсийхаь аьсадаьккхар духьа хьайбай боахама, болхлой Ерригсоюзни социалистически нах йоарьлахара» бола КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС сопашт хьа а луш, республика хьайбаш ладарухь лакха социалистически декхараш тIаийду. Цу ...социалистически болама керте отта, хьайбаш Iоагардахара гIулакх йоатта вIашIепьдоалйоаляга йолашеро, хьайбай деррига тайпа продуктан йоахилген заготовкаш еган ласеьдоаккхалга карагIдаьлар юртарча коммунистий сийлен гIулакх да. Цу доккхачен бехктадхамерчен гIулакха совхозий вовгIоной къахьегамхошта шIенхаьтта новкъостал де деза промышленность, гIишлон, транспорта предприятий коллективаша.

Промышленносте йоахам юрта боахам а хьалхашка латта декхараш кхочашдар лоархIамерчен хьалат цаI хила деза къахьегам гIулакх доваш вIашIагIъхьбаьлар, культура лакхъяр, бахьаь къовсам бозржабар, производствен дисциплина лакхъяр. ЛоархIаме да, хIара коллективо, хIара болхлочо планаш, хьалемец, социалистически декхараш кхочашъдарах, моллагIа тIалатта декхарш кхетабар.

ХIара да ударни хилийта!

Республикана хьалхашка латта декхараш кхочашдеш, вайна хIара дегча хоау Коммунистически парта Центральни Комитетос Советски правительствос деш доля мел бола паргаьоца новкъостал.

Республики коммунисташа, деррига къахьегамхоша дег тIара баркал оал КПСС Ленински Центральни Комитета, Советски правительства, РСФСР Министрий Совета из новкъостала йоакхо ярах. Республика къахьегамхоша деррига метта хоашта дикача йоалхайна тараху ша дIа ца хоаеча декарlа пайда эзара, дIа ла йолача хана экономикен культурен дегIаккхуьлача керда толамий доахарга.

Вай торжественни заседание дакъа лоацаш ба Къилбаседа Кавказерча вешарачха республикий къахьегамхой делегацеш, цийна шоаш декъаший гIулакхаш, бокъонца культурни бувзамаш къаьстта чIоагIденнача Ставропольски Краи къахьегамхой делегаци. Социалистически вахаре хьалха латта опыт дIа-чIаьа а хIаре мехкаь вергевоцаш новкъостал ду республика экономикен культурен дегIаккхуьлача, советски халкъашта юкъера доттагIал декхаре дай хилара тешал да из. Оаха дег тIара баркал оал лоалахошта, доттагIашта тахана Iимерза, вешарий гIулакхий лаладарих, коммунизм хьалъеча дегIа кергIа тIаIьхамаш карагIдаларʼа лоа.

Дага новкъостий! Социалистически Нохч-ГIалгIайчен творчески низаш тоаленнача хьалейна кхьайода СССР сийлен ах бIаь шу дизара. Республика къахьегамхоша дика кIетаду цоаш доккхача толамашна хьайсарча Коммунистически партени цуй Ленински Центральни Комитетан, деррига советски халкъий вешарий доттагIалена сетрудничествона денхарнайе бевга.

Шуй, Нохч - ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика къахьегамхой цIерагIа мукъаба сона Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета, СССР Лаккхехьарча Совета Президиуме СССР Министрий Совета, РСФСР Лаккхехьарча Совета Президиуме РСФСР Министрий Совета вай дIакхо а Сийлахь-боккхача Октябре сийлахь-йоача байрхха, карлаьхке деранча вIашка лергIоаяа кхьеаинта коькегIдоавйа тешаме хургхилара, СССР халкъий вежарий доттагIал дIахо а вай лестя лоадаргхиларах чIоагIлергхилара тешам бола. Коммунистически партеи Советски правительстван тешам балара мукьа балар дех аз КПСС ленински Центральни Комитете тоалахй вай мурIаваш кхуйжа а шIаргIа кхотаьиртзалих, КПСС XXIV съезда решенеш кхочашъярех, коммунизм хьалъеча сийла гIулакха бахьан доаттабеча къовсаме берга, шо, ниш, хьехаргья дIалургхилара.

Дахийла вай низ бола социалистически Даьхе — Советски Социалистически Республикий Союз!

Дахийла йийла Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика!

Дахийла хайна халкъаште дIатешале доккхагIа доттагIал — вай мехка халкъий доттагIал хийла!

Сийле хийла советски халкъа дIалоа коммунизмага кулгалхо, гIилл йолча ленински Коммунистически партена!

С. С. Апряткина доклад боккха тешам тIабоалайтай. Доклад шерттIа, цIаьхла тIаьхьа тIаlьлийа эхьараI а хилар.

«СЕРДАЛО»

[illegible], 8 декабрь, 1972 шо.

ДЕГ ТIАРА ДОАГIА ДЕШАШ

КЪАМАЬЛ ДУ ТОРЖЕСТВЕННИ ЗАСЕДАНЕ ДОАКЪАШХОША

Грозный. Майдан тIе Ленина памятника юхе зизаш дахкар. — И. Панова сурт.

Т. К. МАЛЬБАХОВ,

КПСС Черсий-Балкхарой обкома хьалхара секретарь

Деза накъостий, вежарий!

Сий долча юбилейца — шун республика Советски автономе 50 шу дизарца, хIаьта республикана Октябрьски Революце орден яларца шоана дIайха мовршал дала тIадиллад тхона КПСС Черсий - Балкхарой обкомо, Лакхехьарча Совета Президиумо, Министрий Совето, тха республика берригача къахьегархоша. (ТIоаран тох).

Дерригача Советски халкъо, социализма меха къахьегархоша, дерригача прогрессивни адамашо Советски Социалистически Республикай Союз хьаль ах бIаь шера юбилей езъеча денаца цхьа ма найседенна шун денна, гIоза цIей!

РСФСР Министрий Совета председатела хьалхара заместитела ноп. Васильевен С. С. Апряткинен докладаш тIа аьнна ма хилара, адамаш ... юстаре чухь ма хилла тайпа вежаралхой доттагIалла гIулкхаш хьакхехачна Советски Союзе хьаьхех, Коммунистически парте кулгалхен байракха кIелхьа мел доккхий толамаш дала йиш я.

Советски Союза вежарашка долча деррига халкъашта а санна черсий-балкхарой халкъашта а боза Нохч - ГIалгIайчен сийдола цхьа, Советски Iаьдал доаккхача, меха индустриализаци коллективизаци еча, доазол дехьара оккупанташ бохабеча Нохч-ГIалгIайчено, Грозненски Краснознаменни пролетариато турпало дакъа лаьцалга ха а хов шун мах а бу шин.

Нохч - ГIалгIайчен сий долча къонгаштен мехкарашта карагIдийннача къахьегамен тIехен доккхийча гIулакхех а, дакхача культурахи дикача искусствахи догаолдале ю цар.

Царна лоц, деза доттагIий, КПСС XXIV съезда решенеш кхочашъеча коммунизма идеалаш котъахара ловттабеча къонсаме оаш доккхий, керда толамаш дахар! халкъий дошлера. Нохч-ГIалгIайче бIаьшерешка тIехьайнса хиларах шинай, хIаьта цах хинай чIоагIа дегIаена промышленкость, механизированни юрта боахам бола, форма къаманаш чулоацаш социалистически бола чIоагIа дегIаена культура йола республика.

Вежарашта санна деххал а ду детагIоа а хул тхона оаш доахача толамех. Воша воаца воша — тхьам боакха лаьча, ялам да кица. Дукхача хана дешарча айххача доттагIалеща дувзадаьна да Нохч - ГIалгIайчени Ставропольски крали халкъий доттагIал.

Грозненски бехкхоша деккха нохкъостал даьд Ставропольски мехкдаьттахошта. Терско - Кумски каналаш доттагIаш ...я йиш а.

Доаккхача доттагIаш, вежарий, ха долча накъосталла хьалаiшка дах вай, вай дIахний кхоташ цхьан декхарда — коммунизм хьахьоларе. Вай — дахаргдоахача доттагIаш цхьа сона, вай цIи — Советски Социалистически республикай Союз. Тхона ло вежарашка йола Нохч - ГIалгIайча дIаха дегIаяр а хазе хилар а, цхе шера цхьан кхоачашъечаш, вай парте XXIV съезда исторически решенеш кхочашъечаш деккхий толамаш дахар.

Сийле хийла шу орден лелаеча сий долча Нохч-ГIалгIайчен!

Ставропольски край къахьегамхоша сий долча Нохч - ГIалгIайчена совгIата ду Владимир Ильич Ленина сурт тIадола дIуус. (ДIалаць тIоаран тох).

Э. ЧАПАНОВА,

Нохч-ГIалгIай наччахьалкхен университета студентка.

Деза накъостий!

Тахан, укх денаца сийрдачча дийнахь, республикерча кагирхой эттара езагIа йола тIайлаш, дег тIара цар оалача бараьла дешам — сийлахь-доккхача советски халкъа, хьамсарча Коммунистически партена.

Вай Даьхен, вай республика юбилейни шера къаьстта дегаш гIоадаьнен хьинар айденнен дахад тхо, къахьейнад оаха, дийнад.

Тхоай къона деша, доккха хьинар, къонача дегай бIоехал Советий Мехка кагирхой патриотически болама дIаемпай баха «Пятилеткана — къонабарий хьинаре къахьегам, гоза, керда лехарош!» ялаш дешаш а йолаш.

Тахан оаха доклад ю тхоай дашикен боккхагIбеча вежарашкен — КПСС обкомен республика Лакхехьарча Советен торжественни заседане дакъа лоацарашка: «Планаш совгIа дахьккхачен на хойташ лерадьчен мехкдаьтта яттош эзарах тоннаш, къонача хьинкий, мехкдаьтта чахкдоахарий, машинашъерий кулгаша пханаш совгIа хьаьбча продукцена реализаци ярах хьеIаьтена бIаьш эзараш сомаш, гIишлошъеча студенческа отрядий хьинаре къахьегам, эзараш болча студенташа а дешарашца а тIохадна тебар — из да дукхаяача Даьхена доашоча юбилейна оаха ду совгIат».

Аз доккхал ду тахан-рча торжественни заседане республикерча студенташа хьалхара вокал со хиларах. Са биографи, дуккхачча хашнарчар биографи а санна, массеих мутIар тIа хоашргбоаш я. Цхьабаккъда, кхьметтеа цунах а ховрга Советен Iаьдал латтача шерашка зIамига хальий кхелашка мел хувшанаш хинад. Вай Даьхен дерригача халкъашка а эттара хьалхарча арiамна сийлахь-доккхача эрсий халкъо а вежарашка накъостал деррах чулоацамагIа социалистически формагIа къаманаш йола товлуш латта культура а йолаш йола, чIоагIа дегIаена, индустриальни, социалистически республика а хиина дIаеттай са Нохч-ГIалгIайче.

Тха университет — доккха интернациональни доал. Цу чу деша багIа 25 къамах бола студенташ. Вешта цу тайпара-м тха вуз хиина а Iай. МоллагIча промышленни предприяте, колхоз е совхозе хилая шо, дукхча квартирашка йолча моллагIча шерой подъезде хьалчудовлая шо тIаккха бIаргагурда шоана иза бард тайпа бахаш, къахьегаш ба эрсий нохчий, украинцаш, а гIалгIай а эрмалой хIирийи — вай сийлахь-боккхача мехка вежарашта долча къаний викалаш.

Вай советски кагирхой духовни самалашка кертеса бехкало а хиина дIаеттай интернационализм. Тхо деррига а, моллагIча республике тха даха а — советски патриоташ, цхьан социалистически Даьхен бераш.

Советски халкъо къаьстта йоаххе, терко еш хукхабезаш ба кагирхой Ленински васкеташта тешаме бола уж тахан боалами культурех дегIаххувлача хьалхарча участкашка латт. ВоккхагIбола накъостий тоа тхоаж керда турпал гIулакхаш тхона карагIдалерга, керда къахьегама котадоаш оаха ялара хьеж ба. Цхьаррьа Нохч-ГIалгIайчен кагирхоша тешаме дIаккхайладу:

— ЦIаккха а дергдоаца ленински васкеташ коммунистий сийлахь-йоккхача парте кулгалца кхочашдарах сийлехьа а дола цхьаккха хIама даж, дезагIа а долаш ахьаккха дехар заш тхона. Республика кагирхой цIаккха а бергбаш ленински къакха тIара, массаь а долача хIаманна а партена тIеха хурга уж: массаза а цун цIеха, тешаме, мутIахьа бола гIончий, иза бола резерв хурга пар!

В. И. КАЗЕННОВ,

Бурув тохара Старогрозненски контора бурув детта мастер

Деза накъостий!

Шу орден лелоеча республика болхлой класса дукхаха эзараш болча вахха отряда цIерагIа шо а шун цIерагIа беррига къахьегамхой а СССР хьаьл ах бIаь шу дузача юбилейца, Нохч - ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика 50 шу дизаца дег тIара даькъала дувцш мукъа ба сона.

ЧIоагIа теркам тIа а бахийта боккха кхаъ а хулаш тIайщар оаха республикана Октябрьски Революце орден ялар доала СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указ.

Тха къахьегама иштта лакха мах бьача вай Коммунистически партена, Советски правительствана болхлой доккха баркал хилда.

Сона, са мехкдаьттахо хиларах тарра, чIоагIа товш а хулаш кхаъ хиннаб Нохч - ГIалгIайчен экономика дегIайоалаеча доархIамегIхола дакъа мехкдаьтта промышленностъ лацарах.

Хьажал мел сиха дегIаух хьадоаккха мехкдаьтта! Ах бIаь шера вай мехкара дIакхаьчах Нохч-ГIалгIайчен мехкдаьттахошкара миллиарда дизьагIа давха тарта мехкдаьтта. Тха мехкдаьтта чахкдоахараша, мехкдаьттахимикаша мехкдаьттагIа йоах 50 совгIа тайп-тайпара продукташ. СкважинаштЕ бурта тохача, мехкдаьтта доацачен мехкдаьтта чакхдоахачен технически прогресс елга дегIадоалаьеча доккха даьна доашанов производственниkаша, Iилманхошамехкдаьттахоша.

Со бурувдеттар ва. Цига со къахьегаш вола 27 шу дизад. Йоккха даьлениш лакха температуреш йолча чоалханарча геологически хьалашка бурувдетт оаха мIоаргачен тIехкIоаргачен скважинашта. Тхо Iемая уж санна йолча скважинашта бурувдетте, но хоро хилийтай республике хьалоаккхьш йола мехкдаьтта лакхача темпашца даккха.

1971 шера вай мохкарча хьалха даьхагIболча бригадашка цхьа на парте Центральни Комитето могайир тха бурувдеттача бригада опыт а. Тхо чIоагIа мутIахьа да парте Центральни Комитетий цIерга тха терко ярах, цунна шоп а душ кхы а дикагIа тхоай балха тIа толамаш даха гIерт тхо.

Дз тешаш ду шоана тха къахьегама толамаш бехгаьа хIара членний болх дика бераш шо доалдеш участко шийна тIалатта бехктохам боккха болга хоаш хилараха тьахина хилар. Укхаза бегадлаккха дезаш ха тха йоккха йовцача коллективе цхьа долзл санна бартайла хьинаре къахьегаш эрсий, нохчий, гIалгIай, украинцаш хилав. ДоттагIало, барт-цхьоагIо хиларо накъостала ху тхона хьайхашка латта хала декхараш толамца кхоачашдо, цийсхуш йала халонаш эшае.

Тха дукхача къамех латтача коллектива интернациональни деззле. Социалистическе Даьхене — Советски Социалистически Республикай Союзе тхоаш хилларах бола кхетам цахадлаш лакхбе гIерт тхо.

Коммунизма материально - технически база хьалъеча Советски общества вахаре боккха доархIам ба болхлой класса. Цун иштта боккха доархIам хилар бегалдаькхар КПСС XXIV-ча съезда.

Бегалдаккха дезаш ха укх тIеххьарча хана нохчийн гIалгIайн кагирхой балха тIттара чотах болхлой класс сиха дегIаухаш хилар.

Дукххьала «Грознефть» объединено предприятешка дIалахача итт шера къахьегаш бела нохчийн гIалгIайн 2,5-зза дукхагIа хиннаб.

Советий мехка хIара болхлочун массаза хинна а хинай йолаш а я революционность, лакха дисциплинированностъ организованности, сийр, лаьрхIар кхоачашдерга, лакха политически кхетам.

Оаха тIеххина кхетаду коммунизм хьалъеча мехкарча гIулакха тIа хIаране лоацача даькъах, вай къахьегама хьалех. ХIахо вай латчахьалакхен экономически кин айбелга, обороноспособность чIоагIьелга, къахьегамхой материальни хьалаш товлелга корттоарча дакъе тайпа хилар.

Вай республика зиза тахаш хозьалийтара советски халкъий болча дезалца цхьала гIагIорта къовсам ловттаберга вай.

Даьккъала хийла вай Сийлахь-йоккха Даьхе — Советски Социалистически Республикай Союз!

М.С—И. УМАХАНОВ,

КПСС Дагестански обкома хьалхара секретарь.

Деза накъостий, республика iIашагIъелла 50 шу дизарга-де зеча цIейна, Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически республикана Октябрьски Революце орден яларца шоана — юбилейни торжествай доакъашхошта, вежарашка йолча Нохч-ГIалгIайчен беррига къахьегамхошта КПСС Дагестански обкомо, Лакхехьарча Совета Президиумо, Министрий Совета цIерагIа хIайха моаршал хилара йоккха дегатIоаде хул сана.

Вежарашка йолча Нохч-ГIалгIайчено лахача котаьенех йола дегагIоа хьалкхоаш Дагестана халкъашна, хIаьта вай мехка коммунизм хьалъеча дакъьо оаш лахьара толамех шуца цхьана доккхал а ху.

Дагестана Нохч - ГIалгIайчен кхоачарьер, вай аIашай гарга хилар, доазонаш, исторически вахар кхьара хилар хинна ца Iеш, вай халкъий вахар, культура, бит дуккха юкъарчал долаш хилар а да. Дагестанен Нохч-ГIалгIайчени халкъий доттагIал кIоарга исторически орамаш долаш да. Из доттагIал чIоагIду Нохч-ГIалгIайчен, эрсий, Дагестана халкъий сийлахь-боккхача къонгаша Даьхе йорталуаьъа шийна лайман халара ловттабеча къовсамо мехкадаьтта цIийе.

Дагестана Нохч-ГIалгIайчени халкъа парте XXIV съезда исторически решенеш кхоачашъьара хьакъехьа доккхий, керда толамаш дахара культурен экономикен дIахо дегIадаш.

Накъостий, мукъа ба сона Дагестана халкъашкара шоашта совгIат дала — тIа хаккъа гозайчаша хьаккелла сийлахь-воккхача Ленина портрет.

Иштта мукъа ба сона вежарашха йолча Нохч-ГIалгIайчен сий долча халкъа Дагестана халкъий дег тIара безам доттагIали хьагойташ дола КПСС Дагестански обкома, республика Лакхехьарча Совета Президиума, Министрий Совета мовршала адрес дIадала а.

Б. Е. КАБАЛОЕВ,

КПСС Къилбаседа-ХIирий обкома хьалхара секретарь

Дог гIоадоаккхаш шай тайпара моIам долаш да Нохч-ГIалгIайчен даьтта дена торжествашь. Дукхача къамех латтача беррига дезалий, СССР дерригача халкъий цIейна — Советски Социалистически Союза Республикай 50 шу дизарца цхьана шийсона уж.

ХIара советски саго, хIара советски халкъо, доккха а зIамига, цар аьна, доккхал ду вай дерригаш а сийлахь - боккхача Октябре, сийдолча Ленина хьаккхелача боккхача цхьан дезала къонгаш хиларах.

Вай ленински парте лоIамах доккхий хувшанаш хиннача советски шеранка хьаьхилар, чIоагIъелар вай социалистически цхьоагIо, вай боккъала хола поштал. МоастагIашпарча гуччахьарча къовсаме хинна ца Iеш вай доттагIал техкадаьча моастагIашна къайлагIа ловттабаьча къовсаме а хьахинай из цхьогIо. Советски халкъий вежарий дезале Нохч - ГIалгIайчене доахача толамашца тахан вай советски содружестве гIайнгай. Белогвардейцашта контрреволюцейни дукъьала къовсан ловттабаьча Грозненски пролетаризтах революце турпалхоей. граждански тIом хьтача шерашка Нохч-ГIалгIайчен къонгашта карагIдийннача декалерча гIулакхех, Сийлахь - боккха Даьй - мехка тIом хиннача шерашкеа хIана коммунисти хьалъера эрригача участкашкен дона хIалаш нарагIдувларах да а доагIаш доккхеа ду Нохч - ГIалгIайчен халкъаша.

КПСС XXIV съезда исторически решенеш кхоачашъеш шун республика санна Къилбаседа ХIирийчене а вIашт лалла къахьегаш ба тайп-тайпарча къамех бола къонгаш мехкарийи. Цу дезале ба эрсий, нохчий, гIалгIай, эрмалой, гуржий, азербайджанцаш, хIирий, дукхача кхьча къамий викалаш.

Тхона хоа Нохч - ГIалгIайчен халкъа боахама тайп-тайпарча участкашка кхьча халкъий викалашта вIашт лалла тха мехкахоша а хьинаре къахьегилга. Советски махка барт-цхьоагIо, интернациональни вошал хилар да из.

Тхона чIоагIа дика хет тха республика вузашка Нохч-ГIалгIайчен республика бIаьш бола викалаш дешa багIаш. Нохч - ГIалгIайчен мехкдаьттахоша накъостал а деш Къилбаседа ХIирийчен территоре тIа Заман - Кун ялача котторе эттара хьалха мехкдаьтта кIеж теха. Деза накъостий, СССР-н шун республика автономия хьаль 50 шу дуза деза цIейш цIаькхазза а дег тIара даькъала дувца мукъа ба сона.

Даькъала хийла тоа а лелаш шу орден лелаш вежарашка йола Советски Социалистически Нохч-ГIалгIайче!

Н. И. ЖЕЗЛОВ,

КПСС Ставропольски крайкома хьалхара секретарь

Ах бIаь шу совгIа хьалха сийлахь - воккхача Ленина дIаiача дег тIара дакъалакхинар Кавказа Советски республикаш, хIаьта цу республикай айххача бувзаме буржуази дуней тIа ца хиннеш буржуазни строй хила йиш йоацош къамий машара образец хьакхоллаагхиларах бола тешах а ккайкабир.

Тахнарча социалистически бакъдолчо къаьста хьаьхекхаш Ленински пророчески дешаш бакъхилар.

Ленински парте кулгаш ду Советски Союза вежарашка долча

Д. И. ЛИТОВЦЕВ,

инарал - полковник, Краснознаменни Къилбаседа-Кавказски тIема округа командующи

Деза накъостий! Воени Советен Краснознаменни Къилбаседа-Кавказа тIема округа беррига бIухой цIерагIа дег тIара дIайха моаршал а душ, республика беррига къахьегамхой Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика хьаль 50 шу дизарца дувзадеца, Октябрьски революце орден яларца даькъала бтоца мукъа ба сона.

50 шера шун республико овлангара хувшамаш хиннад. Нохч-ГIалгIайчен доккхал да мехкдаьтта промышленность.

ДоархIаме толамей царагIдаьнад мехкдаьтта чакхдоахачен, мехкдаьттахимически промышленность, машинашъечен, энергетикан, кхачаш, иштта промышленность кхьча отраслешка. Доккхий толамаш карагIдаьнад юрта боахамо а. Цхьабаккъда республика эттара чIоагIагIа лела доккхал партийни, советски болхлой, Iилмахой, промышленни производства юрта боахамен специалистий кулгалхойн шун тIехдика къарош.

Пролетарната сийлен революционни традиценаш дегIа а кхув лаш. Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхош чакхдаьннача 50 шера вай дукхача къамах йолча советски наччахьалкхен экономически тIемен низам чIоагIдаре истори мукъейнхьа сийлен совгIаш кIезиг да.

Къилбаседа - Кавказан тIема округа дайи хьалт республикай бIухой оаш йола теркол йоахеен.

Тха гIадлуташ хIама да республика военни комиссариатош, тIема доакъеша хьинаре накъостал а деш республике бахача вахка патриотически кхетам бакарош вай сийлахь Даьхе лорие уж кийчбаре боккха болх беш хилар. Цу Iаламаьнте дувхен бехктохамен декхар да. Вай парте политикаш, КПСС XXIV съезда исторически решенеш тIара, вайна гонаьарча чоалхамерча тIемаполитически хьалах хоттаделла доагIаш да ш.

Коммунистически парто, Советски правительство, дерригача вай халкъо даим йоаккхе ю бахьан делаш советски гераманара оргаш даккхача тIема кийчон хьала тIа да. ВIуний масса тайпа доакъош эттара чоалханегIа йолча тIема техникацен гераман кийчдешa да, шоай тIема гоналаш кийчон даккхаш да.

Краснознаменни тIема округа личани составе сийленца кхоачашду тешаме Даьхе лорваш хьана ялаш парте дIадехараш.

Деза накъостий, тахан СССР-н Нохч-ГIалгIайчен автономени 50 шу дизар доалу вай. Беррига вежарашка йолча автономни республикай, советски халкъий сийлахь-боккхача дезала иеIай да уж.

Къилбаседа-Кавказа Краснознаменни тIема округен ПВО Бакински тIема округен военни Советаша тIадашлларах мукъа ба сона шун иеIай даьккъал дувца а бIухой кулгашка хьаль наснеши ответираш хIаана а.

РЕДАКТОР Т. А. ТЕБОЕВ.

Газет оршуна неныррш, орш, шоагала дешшошш

ТЕЛЕВИДЕНИ

9 ДЕКАБРЬ

I ПРОГРАММА

16.15 — «Ушахlенор», Iалман-ооврунаш программа. 16.45 — Беседа телевидени. «Фондашкен эконодашкен изе кинопрограмма. 17.15 — Беседа телевидени. Мультфильмий программа. 18.00 — Кондилвани. 18.10 — Беседа телевидени. Хьайбай дуней тIа. 19.10 — Концерт. 19.35 — «Доменаса банда» ахача телевизионно художественни фильма премьера. ХьалхарА сери. 21.00 — «Кее». Информационни программа. 21.30 — «Доменаса банда» ахача телевизионно - художественни фильма шоллагIа серия. 23.00 — Кондилвани. Поледнчай программа.

Кинопутешествий клуб. 18.00 — Конфедерации [illegible] 18.10 — Беседа телевидени. «Нитяшна закон» иза мультфильма. 18.30 — «Нормы, нормы» ахача телевизионно художественни фильма премьера. 19.45 — Беседа телевидени. Фигурни совлоеш хехкарш йола кхулелашта [illegible]. Ленина цIерагIа Центральни стадиона спорта Дворецера трансляци. 21.00 — «Кее». Информационни программа. 21.30 — Фигурни совлоеш хехкаре йола [illegible] трансляци дIахо хьер. 22.45 — Кондилвани. Поледнчай программа.

10 ДЕКАБРЬ

I ПРОГРАММА

10.30 — Беседа телевидени. Искусства шестерий концерт. Хьалхара [illegible]. 17.00 — Беседа телевидени.

II ПРОГРАММА

14.00 — «Къона ленинцаш». 14.30 — «Салте Фрогтера [illegible]» иза художественни фильм. 16.00 — СССР хьаль 50 шу дизарга. Азербайджанско искусство.

РАДИО

9 ДЕКАБРЬ

6.30 — «Юттара вахар» (нохчий меттала). 6.45 — Хаоттам. 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.30 — «Сердалош газета обзор. 8.25 — «Къонахе» (эрсий меттала). 13.00 — «Тоннаш денга-гIоа» иза Вокова опера (гIалгIай меттала). 13.30 — Нохч-ГIалгIай хьалхара дахараш (нохчий меттала). 13.45 — «СССР хьаьна деворгдуйнан исторически доархIам» иза беседа. 14.00 — «Шо сийгаш» иза передача (гIалгIай меттала). 15.15 — Республиканск музыкальни училища йоза выступлени (эрсий меттала). 16.00 — «Кавказа IуйIаье вахкышиваах».

боахама кагарIдайнанай [illegible] опыт массаьна хIайкайта». Юрта боахама болхлошта беда передача (эрсий меттала). 13.15 — Хьайбаллеладерашта йола концерт (нохчий меттала). 13.40 — «ПаатIанга [illegible] Бадагва Романеско [illegible] (нохчий меттала). 14.00 — 1973-ча шера [illegible] (эрсий меттала). 14.15 — Хьайбаш лелаьлере кхоачашни пайда (гIалгIай меттала). 14.30 — Радиоадугорнавай вахавах дола концерт (гIалгIай меттала). 15.15 — «Массе каьпа хаха нах бе» (эрсий меттала). 15.30 — Юрта боахама къахьегамхошта йола «ГIинкайлахеваге» доаръ программа (эрсий меттала). 16.15 — КПСС-н XXIV съезда решенеш кхочашъе. «Хаьнъе хьал-торе дегIабоаляра КПСС экономически политики оттар Iохх хо» 16.30 — «Шоадуге глобуса» иза радиожурнал. 16.50 — Малена доттагIа хьреша дола концерт (нохчий меттала).

10 ДЕКАБРЬ

7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.18 — «Ленинан наьл» газета обзор. 7.30 — Юртбоахама хаьмай зиеша (нохчий меттала). 7.35 — Хаоттам (гIалгIай гIоала). 8.30 — Шоана дукха еза эшаршеш. 13.00 — «Хаккьа [illegible]

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоалаш Грозненски хувалуш мохкаш а йолаш, йоачаш а йоаш, [illegible] хьаьцабойча моттигашка дохк а а хьалиэн бе-беча оагIорахьере мух а хьекхаш ха хинен фегара температура республике гIоала 0 градусагара 5 градусага кхоачаш, Грозне 1—3 градус йIовхаа йолеш хилен тарлу. Кхоалеш дениш хувалуш мохкаш а йолаш, йоачаш а йоаш, цхьацайолу моттигашка дохк а доалаш, малибоалехьера гIалхьарча беррашоорие мух а хьекхаш ха хила а фегара температура бийсанна —3, +2, 4—9 градус йIовхаа йолаш диле а тарлу.

Метеостанцаш.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: 364051 г. Грозный-51, Ленина урам, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 2-44-96; редактора замест. — 2-38-11; бехктохама секретара — 2-34-38; партийни вахаран культуран отделий — 2-41-49; промышленности отдела — 2-42-38; юрта боахама отдела — 2-42-28; кехатий отделан бухгалтера — 2-60-71

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революци проспект 7/84.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 11, (3-й этаж). Телефоны: редактора—2-44-96; зам. редактора—2-38-11; ответственного секретаря—2-34-38; отдела партийной жизни культуры — 2-41-49; отдела промышленности — 2-42-38; отдела сельского хозяйства — 2-42-28; отдел писем и бухгалтерия — 2-60-71.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

ОФ03904. Заказ № [illegible].